

Про письменство. Мемуари про ремесло

Автор:

[Стівен Кінг](#)

Про письменство. Мемуари про ремесло

Стівен Кінг

Ця книжка – не просто відверта іронічна оповідь Кінга про його перші літературні потуги та відмови; успіх і славу; згубні звички та їх подолання; страшну аварію 1999 року, яка змусила письменника переосмислити життя; і нарешті, про кохання до Жінки, яка розділяє з ним найбільші радості й підтримує в найгіркіші миті. Також у ваших руках – цінний посібник для авторів усіх жанрів, які хочуть писати краще та вміти «продавати себе»: основи стилю, робота з сюжетом і героями, редагування власних творів, шляхи входження на ринок та пошуки своєї ніші. Усе це підкріплене живими прикладами, як треба і не треба робити – включно з ранньою чернеткою власної оповідки Кінга з авторськими рукописними примітками! Стівен Кінг, інколи сам дивуючись, показує, як сюжети його книжок кореняться в життєвих пригодах і спостереженнях, виростають із геть несподіваних деталей, як автор може брати героїв і події з життя – але й самі придумані ним герої та події готові теж увійти в життя автора зі сторінок його книжок. Приемний бонус – два списки якісної літератури, рекомендованої Королем горору!

«Про письменство» – це водночас і дотепні та відверті мемуари Стивена Кінга, і збірка порад успішного письменника початківцям на основі власного досвіду. Тільки найнеобхідніше й найголовніше для авторів усіх жанрів, які прагнуть писати книжки, що розходитимуться мільйонними накладами по всьому світу.

Обережно! Ненормативна лексика!

Стівен Кінг

Про письменство

Мемуари про ремесло

© Stephen King, 2000

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

Обережно! Ненормативна лексика!

* * *

Чесність - найкраща політика.

Мігель де Сервантес

Брехуни процвітають.

Невідомий

Перша передмова

На початку 1990-х років (можливо, це був 1992 рік - тяжко згадати точно, коли тобі настільки добре) я приєднався до рок-н-рольного гурту, до якого входили переважно письменники. «The Rock Bottom Remainders»[1 - Дослівно - «Залишки на самому дні». (Тут і далі прим. перекл., якщо не зазначено інше.)] стали

творінням Каті Кеймен-Голдмарк, фахівця з книжкової реклами та музикантки з Сан-Франциско. До гурту входили Дейв Баррі на соло-гітарі, Рідлі Пірсон на бас-гітарі, Барбара Кінгсолвер на клавішних, Роберт Фулгум на мандоліні та я на ритм-гітарі. Ще було «бабське» тріо а-ля «The Dixie Cups»[2 - Тріо темношкірих співачок, яке виступає в жанрах ритм-енд-блюз та поп; пік популярності припав на 1960-ті роки.], яке зазвичай складалося з Каті, Тед Бартітус і Емі Тан.

Планувалося, що гурт збереться на один раз: відіграємо два концерти на Конвенті американських книгопродавців, повеселимося, три-чотири години надолужимо витрачену на інше юність – і розійдемося кожен у своїх справах.

Але сталось інакше: гурт так остаточно і не розпався. Ми зрозуміли, що нам надто подобається грати разом, щоб кидати це діло, і що з кількома професійними музикантами на саксі та барабанах (а також, на самому початку, з нашим музичним гуру Елом Купером, який був осердям гурту) ми досить-таки добре звучали. Люди платили б гроші, щоб нас послухати. Небагато, не так, як за «U2» чи «E Street Band», – щось у межах того, що старі називають roadhouse money – невеличка платня за вхід на концерт у придорожньому ресторанчику. Ми вирушили з гуртом у тур, написали про це книжку (моя жінка фотографувала і танцювала, коли мала відповідний настрій, а це було доволі часто) і час від часу продовжували виступати. Інколи як «Remainders», а інколи як «Raymond Burr's Legs». Учасники змінювалися: колумніст Мітч Елбом замінив Барбару на клавішних, Ел більше не грає з гуртом, бо вони з Каті не ладять; однак ядро залишилося: Каті, Емі, Рідлі, Дейв, Мітч Елбом та я... плюс Джош Келлі на барабанах і Еразмо Паоло на саксофоні.

Якось перед концертом у Маямі-Біч ми вечеряли китайською іжею, і я запитав у Емі, чи є яке-небудь питання, котрого їй ніколи не ставили на зустрічах із читачами, таке, що на нього все не випадає нагоди відповісти, коли стоїш перед натовпом благоговійних фанатів і вдаєш, ніби ти не такий, як усі, і залазиш у штани не кожною ногою по черзі, а одним махом. Емі помовчала й добряче замислилася, відтак сказала: «Ніхто ніколи не питає про мову».

Я в невимовному боргу перед нею і страшенно вдячний за ці слова. На той час я вже з рік чи довше носився з ідеєю написати книжечку про письменство, але стримувався, бо не довіряв власним мотивам: чому я хочу про це написати? З чого я взяв, що можу сказати щось варте уваги?

Проста відповідь: той, хто продав стільки примірників худліту, як я, точно має що сказати про письменство, – але проста відповідь не завжди істинна. Полковник Сандерс[3 - Полковник Гарланд Девід Сандерс (Colonel Harland David Sanders) (1890–1980) – засновник і посол брэнда мережі ресторанів швидкого харчування KFC, зображується у характерному образі «джентльмена з південних штатів»: у білому костюмі, з чорною тонкою краваткою, в окулярах та з сивими вусами й борідкою.] продав до біса смаженої курятини, але я не впевнений, що комусь буде цікаво, як він її робить. Якщо вже я набрався самовпевненості, щоб розказувати людям, як писати книжки, то має бути краща причина, ніж мої популярність і успішність. Іншими словами, я не хотів писати книжку – навіть таку коротку, як оця, – після публікації якої почуватимусь або літературним пустобрехом, або трансцендентальним мудилом. Дякую, але на ринку вже вистачає таких книг і авторів.

Однак Емі мала рацію: ніхто ніколи не питає про мову. Питають в апдайків, делілло та стайронів, але ніколи – в популярних белетристів. Утім, багато хто з нас, пролів[4 - Тобто «пролетарів», чорноробів – алюзія на роман Дж. Орвелла «1984».] дбає про мову – у свій скромний спосіб, – і багато хто дуже палко ставиться до мистецтва й ремесла розповідання історій на папері. Далі йде спроба коротко й просто розказати, як я прийшов у це ремесло, що про нього вже знаю і як ним займатися. Ітиметься про найголовніше – про мову.

Присвячую цю книгу Емі Тан, яка в такий простий і безпосередній спосіб дала мені знати, що її можна писати.

Друга передмова

Це коротка книжка, бо більшість книжок про письмо нафаршировані хернею. Белетристи, включно зі мною, не дуже розуміють, як працює те, чим вони займаються: чому виходить, коли добре, і чому не виходить, коли погано? Я подумав: чим коротша книжка, тим менше в ній херні.

Єдиним помітним винятком у правилі херні є книга «Елементи стилю» Вільяма Странка-молодшого та Е. Б. Вайта[5 - «The Elements of Style» (розширене видання у співавторстві вперше вийшло в 1959 році), автори – William Strunk Jr. (1869–1946), E. B. White (1899–1985)]. У ній майже або й зовсім немає херні

(авжеж, вона коротка – 85 сторінок, значно коротша за цю). Скажу вам негайно, що кожному, хто прагне стати письменником, слід прочитати «Елементи стилю». Сімнадцяте правило розділу «Принципи композиції» каже: «Уникайте непотрібних слів». Я постараюся.

Третя передмова

Єдине ніде прямо не висловлене в цій книжці правило каже: «Редактор завжди має рацію». Із нього випливає: жоден письменник не дослухається до всіх порад свого редактора; всі ми грішні й не можемо сягнути редакторської досконалості. Іншими словами, писати – справа людська, а редагувати – божественна. Цю мою книгу, як і багато інших, редагував Чак Веррілл. І як завжди, Чаку, ти – божественний.

Стів

Життєпис

Мене приголомшила книга спогадів Мері Карр «Клуб брехунів». Не лише її лють, краса та ловко переданий діалект Південно-східного Техасу, але й цілісність: це жінка, яка пам'ятає все про перші роки свого життя.

Я не такий. У мене було дивне, смикане дитинство. Я ріс без батька, мати в перші роки мого життя часто переїздила і (я не до кінця в цьому впевнений) на певний час лишила нас із братом у котроїсь зі своїх сестер, тому що була на той момент фінансово та емоційно неспроможна дати нам раду. Можливо, вона просто ганялася за нашим батьком, який накопичив яких тільки можна рахунків, а тоді втік, коли мені було два, а моему братові Девіду – чотири. Якщо це так, то вона його не знайшла. Моя мама, Неллі Рут Піллсбері Кінг, стала однією з перших у США емансипованих жінок, але не з власної волі.

Мері Карр подає своє дитинство у вигляді практично нерозривної панорами. Тоді як мое – затуманений пейзаж, з якого вириваються окремі спогади, як поодинокі

дерева... що мають такий вигляд, наче зараз ухоплять тебе і з'їдять.

Далі наведено деякі з цих спогадів і вибрані кадри з-поміж більш-менш виразних днів мого пубертатного віку та юності. Це не автобіографія. Це радше така собі біографічна довідка – моя спроба показати, як сформувався один письменник. Саме сформувався, а не «як я став письменником», бо не вірю, що можна стати письменником через обставини чи силу волі (хоча колись вірив). Приладдя йде в комплекті з оригінальною упаковкою. Але в цьому приладді немає нічого незвичайного. Я вірю, що дуже багато людей мають бодай якийсь талант письменника чи оповідача і що ці таланти можна зміцнити та відточити. Якби не вірив, то писання такої книги, як ця, було б марнуванням часу.

Я просто розкажу, як воно було в мене, і нічого більше – незв'язний процес росту, в якому відіграли роль амбітність, бажання, талан і трішки таланту. Не намагайтеся читати між рядків і не шукайте наскрізної лінії. Тут немає ліній – лиш окремі кадри, переважно в розфокусі.

1

Мій найперший спогад: я уявляю себе Хлопчиком-Силачем із Цирку братів Рінглінгів[6 - «Ringling Brothers Circus» – американський цирк, заснований 1884 року п'ятьма з семи братів Рінглінгів. У 1919 році об'єднався з іншою цирковою компанією і перетворився на «Ringling Bros. and Barnum & Bailey Circus»]. Я тоді жив у будинку тітки Етелін та дядька Орена в містечку Дарем, штат Мен. Тітка досить добре це пам'ятає, каже, що мені було тоді років два з половиною – три.

Я знайшов у кутку в гаражі шлакоцементний блок і зумів його підняти. Я повільно ніс його через увесь гараж, ступаючи по гладенькій цементній підлозі; однак у моїй уяві все було трохи не так: на мені було трико з малюнком, як на шкурі хижого звіра (мабуть, леопарда), і я перетинав арену зі шлакоблоком у руках. Велелюдний натовп мовчав. Сліпучий біло-блакитний прожектор відстежував мій визначний поступ. На допитливих обличчях читалося: вони ніколи не бачили такого неймовірно сильного хлопчика. «Йому всього два роки!» – пробурмотів хтось, не вірячи власним очам.

Я не знав, що в нижній половині шлакоблоку оси зробили собі гніздечко. Одна з них, певно, розсерджена, що їх кудись пересувають, вилетіла та вжалила мене у вухо. Біль мене засліпив, немов отруйний запал. Це був найстрашніший біль за

все мое коротке життя, але він утримав першість лише на кілька секунд. Упустивши шлакоблок собі на босу ногу, на всі п'ять пальців, я забув про осу. Не пам'ятаю, чи мене повезли до лікаря, тітка Етелін теж (а дядько Орен, якому, звичайно, належав Лихий Шлакоблок, уже майже двадцять років як помер), але вона пам'ятає укус, причавлені пальці та мою реакцію. «Ну ти, Стівене, й кричав! – казала вона. – Ти був того дня в неабиякому голосі».

2

Десь через рік ми з мамою та братом вже жили в місті Вест-Де-Пер, штат Вісконсин. Не знаю чому. У Вісконсині мешкала ще одна мамина сестра, Кел Веймер (королева краси Жіночого допоміжного корпусу Армії США[7 - Women's Army Auxiliary Corps (WAAC) – рід військ Армії США, до якого входили тільки жінки; проіснував з 1942 по 1978 рік.] під час Другої світової війни), зі своїм товариським чоловіком, який полюбляв пиво. Імовірно, мама переїхала, щоб бути ближче до них. Якщо це так, то я не пригадую, щоб ми бачилися з Веймерами. Хоч би з кимось із них. Мама працювала, але що саме вона робила, я теж не пам'ятаю. Хочеться сказати, що вона працювала в пекарні, але, здається, це було пізніше, коли ми переїхали в штат Коннектикут, аби жити ближче до маминої сестри Лоїс та її чоловіка (Фред не любив пива, та й товариства теж. Він носив стрижку бокс, виховував дітей і гордо їздив на кабріолеті з піднятим верхом – хтозна-чому).

У вісконсинський період через нас пройшла ціла валка нянь. Не знаю, чому вони йшли від нас: чи то зі мною та Девідом було важко впоратися, чи то вони знаходили роботу, де платили краще, а чи то мамині вимоги виявлялися вищими, ніж няньки готові були потягти, але знаю точно – нянь було багато. Єдину, кого я хоч трохи запам'ятав, звали чи то Ю?ла, чи то Б'юла. Це була дівчина-підліток, велика, як хата, і страшенна реготуха. Юла-Б'юла мала прекрасне почуття гумору – я це розумів навіть у чотири роки, – але воно було небезпечне: у кожному вибуху веселощів за плесканням рук, стрясуванням сідниць і закиданням голови міг чаїтись удар грому. Дивлячись відео з прихованих камер, на яких справжні няні зненацька спалахують і б'ють дітей, я завжди згадую час, проведений з Юлою-Б'юлою.

Чи була вона така ж жорстока до Девіда, як до мене? Не знаю. Його немає на жодній з моїх картинок. Крім того, він менше ризикував потрапити у шквал урагану «Юла-Б'юла»: у свої шість років він уже ходив у перший клас, тому

більшу частину дня був далі ніж на відстані гарматного пострілу.

Юла-Б'юла розмовляла по телефону, сміялася з кимось і підманювала мене до себе. Вона мене обнімала, лоскотала, доводила до сміху, а тоді, не припиняючи сміятись, давала такого ляпаса, що збивав мене з ніг. Відтак лоскотала босими ногами, доки ми обое не починали сміятися знову.

Юлі-Б'юлі часто здувало живіт, її бздо було гучне та смердюче. Іноді, в стані метеоризму, вона кидала мене на диван, сідала сракою у вовняній спідниці мені на обличчя й давала газу. «Бдищ!» – викрикувала вона на піку веселощів. Мене ніби огортав феєрверк болотного газу. Я пригадую темряву, відчуття задушення, а ще пам'ятаю сміх. Бо хоча, з одного боку, було страшно, з другого – було також і доволі смішно. Можна сказати, що Юла-Б'юла певним чином підготувала мене до літературної критики. Після того як дев'яностокілограмова нянька пердить тобі в лице з криком «Бдищ!», стає важко боятися «The Village Voice»[8 - Тижнева газета про новини та культуру, знана подачею ґрунтовно висвітлених новин та культурно-мистецьких подій, фокусується переважно на мистецькій спільноті Нью-Йорка. Виходить із 1955 року.].

Не знаю, що сталося з іншими нянями, але Юлу-Б'юлу звільнили. Через яешню. Одного ранку Юла-Б'юла засмажила мені на сніданок яйце. Я з'їв і попросив ще. Юла-Б'юла засмажила мені друге яйце, після чого запитала, чи хочу я ще. В її очах читалося: «Ти не подужаєш іще одного яйця, Стіві». Тож я попросив іще. І ще одне. І так далі. Здається, я зупинився після семи: мені чітко запам'яталося число сім. Можливо, в нас закінчилися яйця. Можливо, я здався. А можливо, Юла-Б'юла злякалася. Не знаю, але, мабуть, добре, що гра завершилася на семи яйцях. Сім – це чимало для чотирирічної дитини.

Спочатку мені було нормально, але потім я обстругав усю підлогу. Юла-Б'юла засміялася, відтак дала ляпаса, а тоді посадила мене в стінний гардероб та замкнула дверцята. Бдищ. Якби вона замкнула мене в туалеті, то, може, й зберегла би посаду, але не так склалося. Сам я був не проти сидіти в гардеробі. Було темно, але пахло маминими парфумами «Coty» й унизу дверей була заспокійлива смуга світла.

Я поповз углиб гардероба, черкаючи спиною мамині плащі та сукні. Я почав відригувати, довго й голосно, відрижки пекли вогнем. Не пам'ятаю, чи мене тоді нудило, але, мабуть, так, бо, відкривши рота, щоб пустити чергову відрижку, я знову почав стругати. Обригав усе мамине взуття. На цьому скінчилася Юла-

Б'юлина служба. Коли мама того дня прийшла з роботи, нянька міцно спала на дивані, у замкненому стінному гардеробі не менш міцно спав малий Стіві, а в його волоссі досихала напівперетравлена яечня.

3

Наше перебування у Вест-Де-Пер не було ні довгим, ні благополучним. Нас виселили з квартири на третьому поверсі, коли сусідка помітила, як мій шестирічний брат повзає по даху, і викликала поліцію. Не знаю, де була мама, коли це сталося. Також не знаю, де була в цей момент тогочасна няня. Знаю лише, що я був у туалеті, стояв босоніж на батареї та спостерігав за братом, гадаючи, впаде він із даху чи благополучно повернеться в туалет. Він повернувся. Зараз йому 55 і він живе у Нью-Гемпширі.

4

Коли мені було п'ять чи шість років, я запитав у мами, чи бачила вона, як хто-небудь помирає. Так, сказала вона, бачила, як помирає одна людина, і чула, як помирає інша. Я запитав: як можна таке почути? А вона сказала, що це була дівчинка, яка втопилася біля півострова Праутс-Нек[9 - Prouts Neck – півострів у містечку Скарборо на південному сході штату Мен.] у 20-х роках. Вона запливла за розривну течію, не змогла повернутись і почала гукати на допомогу. Кілька людей намагалися до неї дістатися, але того дня розривна течія супроводжувалася лютим підводним плином, тому їм довелося повернутися. Врешті-решт, туристам і місцевим – серед них і моя мама, яка була тоді підлітком, – лишалося тільки стояти й чекати на рятувальний човен, який так і не з'явився, а дівчинка кричала, доки мала сили, відтак, знеможена, пішла під воду. Мама сказала, що її тіло викинуло на берег у Нью-Гемпширі. Я запитав, скільки їй було років. Мама сказала, що чотирнадцять. Потім прочитала мені комікс і вклала спати. Якогось іншого разу вона розповіла мені про того, кого бачила, – моряка, який стрибнув на дорогу з даху готелю «Греймор» у Портленді, штат Мен.

– Його розплескало, – сказала мама якнайбуденнішим тоном. Після паузи додала:
– З нього витекло щось зелене. Я назавжди це запам'ятала.

Не ти одна, мамо.

Майже всі дев'ять місяців свого першого класу я провів у ліжку. Проблеми почалися з кору, абсолютно звичайного його випадку, але потім мій стан повсякчас гіршав через спалах за спалахом того, що я помилково називав «смугастим горлом»[10 - Замість strep throat («стрептококове горло», тобто стрептококовий фарингіт) маленькому Стіву чулося stripe throat («смугасте горло»)]. Я лежав у ліжку, пив холодну воду й уявляв, що в мене на горлі червоні та білі смужки[11 - Колір традиційних американських карамельок.] (це було, мабуть, не надто далеко від правди).

У якийсь момент інфекція дісталася вух, і мамі довелося викликати таксі (сама вона не вміла водити) і везти мене до лікаря, надто поважного, щоб самому їздити на виклики, – до вушного спеціаліста (я чомусь вирішив, що такий лікар називається «отіологом»[12 - Замість otologist («отолог») Стів помилково казав otologist, що співзвучно з англійським словом otiose – такий, що не приносить користі.]). Мені було байдуже, знається він на вухах чи на дірках у дупі, – у мене була температура 40, і щоразу, як я ковтав, боки мого обличчя від болю аж світилися, як музичний автомат.

Лікар позазирав мені у вуха, основну увагу приділив (здається) лівому. Потім сказав лягти на стіл для обстеження. «Стіві, підними на хвилинку», – сказала медсестра і підклала мені під голову великий шмат гігроскопічної матерії (може, це був підгузок), так що, коли я опустився, моя щока лягла на неї. Я мав би здогадатися, що в державі данській завелась гнилизна. Хоча хто знає, може, й здогадався.

Почувся різкий запах спирту. Дзенькіт відкритого стерилізатора. Я побачив у руці лікаря голку, довгу, як лінійка з мого пенала, і напружився. Вушний лікар підбадьорив мене посмішкою і сказав брехню, за яку лікарів слід негайно саджати в тюрму (термін має подвоюватися, якщо брешуть дитині): «Розслабся, Стіві, буде неболяче». Я йому повірив.

Він увів голку мені у вухо та пробив нею барабанну перетинку. Так сильно, як тоді, мені більше ніколи не боліло. Єдиний раз, коли біль за інтенсивністю наблизився до відчутого тоді, – це перший місяць реабілітації після зіткнення з фургоном улітку 99-го; той біль був тривалішим, але не таким концентрованим. Біль від пробивання барабанної перетинки був просто нереальним. Я волав. У голові дзвінко цмокнуло. З вуха потекла гаряча рідина, ніби я заплакав не з того

місця. Бог мені свідок, що на той момент я вже добряче ридав і звідки треба теж. Я повернув зарюмсане лице до вушного лікаря та його медсестри, неспроможний повірити, що вони таке зі мною роблять. Відтак глянув на матерію, якою медсестра застелила верхню третину столу. На ній була велика мокра пляма. А також дрібні вусики жовтого гною.

– Усе, – сказав вушний лікар і поплескав мене по плечу. – Ти був дуже хоробрий, Стіві. Тепер усе позаду.

Наступного тижня мама знову викликала таксі, ми знову поїхали до вушного лікаря, і я знову лежав на боці, поклавши голову на квадрат гігроскопічної матерії. Знову запахло спиртом – цей запах я (і, певно, ще багато хто) досі асоціюю з болем і жахом, – а отже, довга голка повернулася. Вушний лікар знову запевнив мене, що не болітиме, і я знову повірив. Не до кінця, але достатньо, щоб бути тихо, доки голка входить мені у вухо.

Боліло. Майже так само, як першого разу. І цмокання було гучнішим. Цього разу наче цілувалися велетні («смокталися та лизалися», як ми висловлювались). «Усе, – сказала медсестра, коли все скінчилося, а я лежав і плакав у калюжі водяного гною. – Трошки болить, але ж ти не хочеш бути глухим, правда? А взагалі, все позаду».

Я повірив у це днів на п'ять, відтак прибуло ще одне таксі. Ми ще раз поїхали до вушного лікаря. Пригадую, таксист сказав мамі, що зараз зупиниться і висадить нас, якщо вона не вгамує свого малого.

Ще раз я лежав на столі для обстеження з головою на підгузку, доки мама сиділа в приймальні з журналом і не могла читати (принаймні так мені хочеться думати). І ще раз ядучий запах спирту, і лікар розвертається до мене з голкою, що здається мені довгою, як моя лінійка. І знову посмішка, і наближення, і запевнення, що цього разу не болітиме.

Після кількох проколювань барабанної перетинки в шестирічному віці одним із найстійкіших моїх життєвих принципів стало: обдуриш раз – ганьба тобі; обдуриш двічі – ганьба мені; обдуриш тричі – ганьба нам обом[13 - Популярна американська приказка, яка в оригіналі звучить: «Fool me once, shame on you. Fool me twice, shame on me». Кінг додав третю частину: «Fool me three times, shame on both of us».]. Лежачи втретє на столі вушного лікаря, я не давався й

верещав, пручався і боровся. Щоразу, як голка наближалася до мого обличчя, я її відбивав. Врешті-решт, медсестрі довелося покликати маму з приймальні, й удвох вони змогли втримати мене рівно стільки часу, скільки лікарю було треба для введення голки. Я кричав довго й голосно, аж досі це чую. Щиро кажучи, мені здається, що десь у глибокій западині моєї пам'яті досі відлунує цей останній крик.

6

Незабаром, похмурого холодного дня – якщо я не переплутав послідовність, то це мав бути січень або лютий 1954 року – таксі приїхало знову. Цього разу спеціаліст був не вушний, а горловий. Знову мама чекала в приймальні, а я знову сидів на столі для обстеження. Поряд ширяла медсестра, і знову був різкий запах спирту – аромат, від якого в мене досі за п'ять секунд удвічі прискорюється серцебиття.

Однак цього разу в мене всього-на-всього взяли мазок з горла. Пекло?, гірчило, але після довгої голки вушного лікаря це взагалі пусте. Горловий лікар надів на голову цікавий прилад у вигляді ремінця з дзеркалом посередині. З нього сяяло сліпуче світло, наче третє око. Він довго дивився мені в горлянку, наказуючи ширше розтулити рота, аж у мене щелепи заскрипіли. Зате не встромляв у мене голок, і я його за це полюбив. Невдовзі він дозволив закрити рот і покликав маму.

– Проблема в його мигдаликах, – сказав лікар. – Вони мають такий вигляд, ніби їх кіт подер. Треба видаляти.

Пам'ятаю, як трохи згодом мене везуть під яскравим світлом. Наді мною схиляється чоловік у білій масці. Він стоїть у головах столу, на якому я лежу (1953 і 1954 – мої роки лежання на столах), він перевернутий відносно мене.

– Стівене, – каже він, – ти мене чуєш?

Я сказав, що чую.

– Я хочу, щоб ти глибоко дихав, – каже він. – Коли прокинешся, істимеш морозиво скільки влізе.

Він опустив мені на лице якийсь пристрій. У моїх спогадах той схожий на мотор для човна. Я зробив глибокий вдих, і все потемніло. Коли я прокинувся, мені справді дозволили їсти скільки завгодно морозива – гарний вийшов жарт, бо мені його зовсім не хотілося. Горло було набряклим і товстим. Але це краще, ніж фокус із голкою у вусі. А, точно: будь-що краще, ніж фокус із голкою у вусі. Забирайте мої мигдалики, якщо треба, чіпляйте сталеву клітку мені на ногу, якщо мусите, але борони мене Боже від «отіолога».

7

Того року мій брат Девід перескочив у четвертий клас, а мене зовсім забрали зі школи. І мама, і вчителі погодилися, що я пропустив забагато першого класу, тому краще почати заново наступної осені, якщо дозволятиме здоров'я.

Майже весь той рік я провів або в ліжку, або просто вдома. Перечитав кілька тонн коміксів, доріс до Тома Свіфта[14 - Tom Swift – головний герой п'яти пригодницько-науково-фантастичних книгосеріалів для підлітків, вигаданий 1910 року Едвардом Стрейтмеером (Edward Stratemeyer, 1862–1930).] і Дейва Доусона (героїчного пілота часів Другої світової війни, чиї літаки постійно «зубами вигризали висоту»), відтак перейшов на твори Джека Лондона про тварин – від цих оповідок холонула кров. У якийсь момент я почав писати власні історії. Імітація передувала творенню: я переписував слово в слово комікси про Комбата Кейсі[15 - «Combat Casey» – популярний у 1950-х роках комікс про пригоди мужнього американського солдата Генрі Кейсі на прізвисько Комбат у Другій світовій та Корейській війнах.] до свого блокнота «Blue Horse»[16 - Марка блокнотів для школярів.], інколи додаючи власні описи, де здавалося доречним. Я міг написати: «Вони розташувалися на фермі, у великій кімнаті з потягами». Лише через рік-два я дізнався, що «потяг» і «протяг» – це два різних слова. Пригадую, в цей же час я також вважав, що «дентальний» – це те саме, що «детальний», а сука – дуже висока жінка. Відповідно, з сучого сина мав вийти добрий баскетболіст. Коли тобі шість років, більшість кульок бінго у твоїй голові ще не вишикувалися в ряд, а досі бовтаються в барабані.

Урешті-решт я показав одну з цих гібридних копій мамі. Вона була зачарована. Пригадую її трошки здивовану усмішку, наче їй не вірилося, що її власна дитина може бути такою розумною – практично вундеркіндом, чорт забирай. Я ніколи не бачив у неї такого виразу обличчя – принаймні в мій бік, – і він мені страшенно сподобався.

Вона запитала, чи я сам придумав цю історію, і довелося мені зізнатися, що я майже всю її списав із журналу коміксів. Було видно, що вона розчарована, і моя радість суттєво потьмяніла. Коли нарешті віддала мені блокнот, мама сказала: «Напиши власну оповідку, Стіві. Ці комікси про Вояку Кейсі дурні, там постійно хтось комусь вибиває зуби. Ти точно можеш краще. Напиши».

8

Я пам'ятаю грандіозне відчуття можливостей, які навіювала ця думка, наче мене привели в простору будівлю з безліччю зачинених дверей і дозволили відчинити які захочу. Я подумав (і досі думаю), що дверей більше, ніж одна людина спроможна відчинити за все своє життя.

За якийсь час я таки написав історію про чотирьох чарівних тварин, які їздили на старій машині та допомагали діткам. Їхнім ватажком був білий кролик на ім'я Містер Зайчик-Фокусник. Він був за кермом. Це була оповідка на чотири сторінки, старанно виведена олівцем друкованими літерами. У ній ніхто, наскільки пам'ятаю, не стрибав з даху готелю «Греймор». Дописавши, я дав її мамі. Вона сіла у вітальні, поклала на підлогу поряд свою сумочку й одним махом прочитала мою оповідку. Було видно, що їй подобається, вона сміялася в потрібних місцях, але я не міг зрозуміти: це тому що вона любила мене й хотіла потішити чи тому що це справді добре написано?

– Це ти не переписав? – запитала вона, дочитавши.

Я сказав, що ні. Вона сказала, що ця історія годиться для книжки. Більше ніщо й ніколи не приносило мені стільки радості, як ці слова. Я написав іще чотири оповідки про Містера Зайчика-Фокусника і його друзів. Мама давала мені за кожну 25 центів і розсилала їх своїм чотирьом сестрам, які, здається мені, трохи її жаліли. Зрештою, вони досі були заміжні, їхні чоловіки не покинули їх. І нічого, що дядько Фред не мав почуття гумору та вперто не хотів опускати верх свого кабріюлета; також нічого, що дядько Орен добряче прикладався до пляшки і мав похмурі теорії про те, як «жиди» керують світом; зате вони були. Рут, з другого боку, лишилася з дитиною на руках, коли Дон утік. Вона хотіла, аби вони бачили, що принаймні її дитина талановита.

Чотири оповідки. Четвертак за штуку. Це був мій перший зароблений письменством долар.

Ми переїхали у Стратфорд, штат Коннектикут. На той час я вже був у другому класі й по вуха закоханий у гарненьку сусідку підліткового віку. Удень вона ніколи не затримувала на мені погляд, але вночі, доки я лежав у ліжку й відпливав у сон, ми знову й знову тікали від жорстокої реальності світу. Моею новою вчителькою стала місіс Тейлор – доброзичлива пані з сивиною, як в Ельзи Ланчесер в образі «Нареченої Франкенштейна», та вирячкуватими очима. Моя мама казала: «Коли я говорю з місіс Тейлор, мені хочеться підставити долоні під її баньки, якщо вони раптом випадуть».

Наша нова квартира на третьому поверсі була на Вест-Броуд-стрит. Як спуститися з горба на один квартал, недалеко від продуктового «Teddy's Market» і через дорогу від магазину будматеріалів «Burrets» був величезний зарослий пустир, який посередині перетинала залізниця, а на далекому краю було звалище. Це одне з місць, до яких я знову й знову повертаюся в уяві. Воно раз по раз зринає в моїх книжках і сюжетах під різноманітними назвами. Діти у «Воно» називали його Пустовищем, ми казали на нього «джунглі». Ми з Дейвом уперше пішли туди в розвідку невдовзі по переїзді. Було літо. Була спека. Було класно. Ми зайшли глибоко в загадкову зелень цього прикольного нового ігрового майданчика, коли мені раптом приперло в туалет.

– Дейве, – сказав я, – відведи мене додому! Мені треба натужитись! (Це слово, яке нам призначили для цієї функції.)

Девід і чути не хотів.

– Сходи в лісі, – сказав він.

Додому було щонайменше півгодини ходу, і він не мав наміру втрачати такий ласий шматок часу лише тому, що його меншому братові треба покакати.

– Не можу! – сказав я, в шоці від самої думки про таке. – Мені нема чим підтертися.

– Чого це нема, – сказав Дейв. – Підітрешся листям. Так робили ковбої та індіанці.

На той момент, мабуть, у будь-якому разі було запізно повертатися. Я так розумію, що в мене не було інших варіантів. Плюс мене заворожувала думка, що можна посрати, як ковбой. Я уявив себе Гопкалом Кессіді[17 - Hopalong Cassidy – персонаж-ковбой, вигаданий 1904 року Клеренсом І. Малфордом; герой багатьох оповідань, романів та їхніх адаптацій. На початку 1950-х виходила дуже успішна радіовистава про його пригоди.], сидючи навпочіпки в кущах з револьвером наготові, аби ніхто не заскочив мене в таку інтимну мить. Я зробив свою справу і витерся, як запропонував старший брат: акуратно витер дупу великими жменями блискучих зелених листків. Виявилось, що це отруйний плющ.

Через два дні я став яскраво-червоним від звороту колін до лопаток. Моему пенісові пощастило, а от яечка стали як два стоп-сигнали. Задниця свербіла зсередини, здавалося, до самої грудної клітки. Однак найбільше перепало руці, якою я підтирався: вона стала як у Міккі Мауса, коли Дональд Дак ударив по ній молотком; у місцях, де пальці терлись один об одного, набубнявіли гігантські пухири. Лускаючи, вони залишали глибокі вибоїни тендітної рожевої плоті. Шість тижнів я, як дурень, відкисав у літеплих крохмальних ваннах, нещасний і осоромлений, слухаючи крізь прочинені двері, як мама з братом сміються та слухають по радіо хіт-парад Пітера Тріппа і грають у «шалені вісімки»[18 - «Crazy Eights» – картярська гра, мета якої – першим скинути всі карти.]

10

Дейв був чудовим братом, але занадто вигадливим на свої десять років, і з того вигадування постійно траплялося якесь лихо. У певний момент (імовірно, після того як я підтерся отруйним плющем) він збагнув, що братика Стіві можна легко вмовити стати разом з ним під удар, коли в повітрі пахне проблемами. Дейв ніколи не просив мене брати на себе всю провину за його геніальні пройоби (він не був ні падлюкою, ні боягузом), але кілька разів звертався з проханням її розділити. Думаю, це тому нам обом перепало, коли Дейв загатив струмок, який протікав крізь джунглі, та затопив майже всю нижню Вест-Броуд-стрит. Таку ж розділену навпіл провину ми мали тоді, коли обое ледь не загинули, працюючи над його потенційно смертельним науковим проектом для школи.

Це було, по-моєму, в 1958 році. Я ходив у Центральну початкову школу, Дейв – у Стратфордську молодшу середню школу. Мама працювала в стратфордській пральні, де була єдиною білою жінкою в котковій бригаді. Цим вона й займалася – подавала білизну в коток для віджимання, – у той час як Дейв конструював свій

проект на Науковий ярмарок. Мій старший брат не такий хлопець, що вдовольнився б малюнком анатомічної будови жаби на кольоровому картоні чи «Будинком майбутнього» з пластмасового конструктора та пофарбованих тубусів від туалетного паперу; Дейв прагнув діставати зірки. Того року його проектом був «Дейвів супер-пупер-електромагніт». У мого брата була велика пристрасть до речей, які були «супер-пупер», та речей, назви яких починалися з його імені. Кульмінацією другої звички стала «Дейвова промокашка», до якої ми невдовзі дійдемо.

Його перша спроба створити супер-пупер-електромагніт виявилася не дуже супер-пупер. Власне, той магніт, можливо, взагалі не працював – я не пам'ятаю напевно. Проте він точно взявся з книжки, а не з Дейвової голови. Ідея полягала ось у чому: намагнічуеш великий цвях через тертя об звичайний магніт. Переданий цвяхові магнітний заряд буде слабким, сказано в книжці, але достатнім, аби підібрати кілька металевих ошурок. Наступним кроком було обмотати довкола стрижня цвяха мідний дріт і прикласти його кінці до контактів сухої батареї. Якщо вірити книжці, електрика мала підсилити магнетизм і допомогти підхопити значно більше ошурок.

Однак Дейв хотів не просто підібрати якісь дурнуваті залізні стружки. Він хотів піднімати «б'юіки», вантажні вагони і, може, навіть військово-транспортні літаки. Дейв хотів врубати струм і зсунути Землю з орбіти.

Бдищ! Супер!

У кожного була власна роль у створенні супер-пупер-електромагніту. Дейв мав його зібрати. Мое ж завдання було його випробувати. Малий Стіві Кінг – стратфордська відповідь Чакові Єйгеру[19 - Chuck Yeager (нар. 1923 р.) – льотчик-випробувач, а згодом генерал Повітряних сил США. У 1947 році першим подолав швидкість звуку в горизонтальному польоті.]

Нова Дейвова версія експерименту пропускала нещасну суху батарейку (яка, скоріше за все, однаково була розряджена ще коли ми її купували, аргументував він) на користь справжнього струму зі стіни. Дейв зрізав кабель зі старої лампи, яку хтось виставив на вулицю біля сміттевого бака, зчистив усю ізоляцію до самого штепселя й обмотав свій намагнічений цвях спіралями голого дроту. Відтак, усівшись на кухонній підлозі в нашій квартирі на Вест-Броуд-стріт, він подав мені супер-пупер-електромагніт і попросив зробити свою справу та ввімкнути його в розетку.

Я завагався (прошу віддати мені належне хоча б за це), але врешті-решт не зміг опиратися маніакальному ентузіазму Дейва. Я ввімкнув. Ми не помітили жодного магнетизму, зате пристрій вибив усі лампочки та електроприлади в нашій квартирі, усі лампочки та електроприлади в нашому будинку й усі лампочки та електроприлади в сусідньому будинку (де на першому поверсі жила дівчина моєї мрії). Щось стрельнуло в трансформаторі перед будинком; приїхали копи. Ми сиділи з Дейвом і цілу страхітливу годину дивилися з вікна маминої кімнати – того, яке виходило на дорогу (з решти вікон відкривався чудовий вид на безтравне, лайном усіяне задвір'я, де єдиною живою істотою був шолудивий собака на ім'я Руп-Руп). Коли копи поїхали, приїхала машина електриків. Чоловік у шпичастих черевиках видерся на стовп між двома будинками для перевірки трансформатора. За інших обставин це поглинуло б нас цілком, але не того дня. Того дня нашою єдиною думкою було, чи провідуватиме нас мама у виправній школі. Потім світло повернулось, а електрик поїхав геть. Нас ніхто не зловив, і ми вийшли сухими з води. Дейв вирішив, що замість супер-пупер-електромагніту змайструє супер-пупер-планер. А я, сказав він мені, буду першим, хто на ньому покатається. Хіба не класно було б?

11

Я народився 1947 року, а перший телевізор з'явився в нас лише в 58-му. Пам'ятаю, найперше, що я дивився, – це «Робот-монстр», фільм, у якому дядько в костюмі мавпи з акваріумом на голові – його звали Ро-Мен – бігав і намагався повбивати рештки вцілілих у ядерній війні. Мені це здавалося ну дуже високим мистецтвом.

Також я дивився серіал «Шосейний патруль» з Бродеріком Кроуфордом у ролі безстрашного Дена Метьюза та програму «Крок у невідоме», яку вів Джон Ньюленд – чоловік із найстрашнішими очима у світі. Ще були «Шаенн» та «Морське полювання», «Твій хіт-парад» і «Енні Оуклі»; був Томмі Реттіг, перший із численних друзів Лессі; Джок Магоні, «Вершник із пасовиськ»; та Енді Девайн, який скиглив: «Гей, Дикий Білле, почекай мене!» – своїм дивним високим голосом[20 - «Highway Patrol» (1955–1959) – пригодницький серіал-бойовик про дорожню поліцію та її суворого й відважного начальника Дена Метьюза; «One Step Beyond» (1959–1961) – серіал-антологія про паранормальне та невідоме; «Cheyenne» (1955–1963) – драматичний вестерн-серіал; «Sea Hunt» (1958–1961) – серіал-бойовик про пригоди відставного військового водолаза, аквалангіста Майка Нельсона; «Your Hit Parade» (1950–1959) – музична програма; «Annie

Oakley» (1954–1957) – художній вестерн-серіал про справжню жінку-стрільця Енні Оуклі; Tommy Rettig (1941–1996) – малолітній актор, що зіграв головну роль друга і господаря колі Лессі в перших сезонах однойменного серіалу («Lassie») (1954–1973); Jock Mahoney (1919–1989) – виконавець головної ролі сміливого, вправного та справедливого Вершника з пасовиськ в однойменному серіалі «The Range Rider» (1951–1953); Andy Devine (1905–1977) – актор, котрий часто грав помічників ковбоїв у серіалах, серед яких «Пригоди Дикого Білла Гікока» («The Adventures of Wild Bill Hickok», 1951–1958), запам’ятався глядачам своїм скигливим голосом.]. Це був цілий світ чужих пригод у чорно-білій упаковці, з діагоналлю 14 дюймів та назвами спонсорів показу, які досі звучать для мене, як поезія. Я обожнював це все цілком.

Але телебачення прийшло в дім Кінгів відносно пізно, і я цьому радий. Якщо задуматися, то я член добірної групи – останньої жменьки американських письменників, які навчилися читати й писати раніше, ніж жерти щоденну порцію відеолайна. А може, це й не важить. Але, з другого боку, коли ти тільки починаєш як письменник, оголити провід свого телевізора, обмотати ним цвях і встромити в розетку – не найгірша ідея. Подивишся, що згорить і в скількох людей.

Просто як варіант.

12

Наприкінці 50-х літературний агент і одержимий збирач предметів зі світу наукової фантастики на ім’я Форрест Джей Акерман змінив життя тисяч дітлахів – серед яких був я, – коли став редактором журналу «Відомі чудовиська Кінокраю»[21 - Forrest J. Ackerman (1916–2008) – лос-анджелеський редактор, письменник-фантаст, літературний агент; засновник науково-фантастичного фандому і провідний знавець фільмів у жанрах наукової фантастики, жахів та фентезі; один з найбільших колекціонерів предметів, пов’язаних із фільмами та книгами у вищезгаданих жанрах. Як літературний агент представляв таких письменників, як Рей Бредбері, Айзек Азімов, Курт Сюдмак, А. Е. ван Вогт, Рон Л. Габбард. Разом із видавцем Джеймсом Ворреном (James Warren) заснував у 1958 році журнал «Відомі чудовиська Кінокраю» («Famous Monsters of Filmland») і був його редактором та головним автором матеріалів. У журналі були статті, фотографії та ілюстрації, присвячені фільмам жахів – від німого до сучасного кіно, – а також їх творцям і зіркам.]. Запитайте про цей журнал будь-кого,

причетного до жанрів фентезі, жахів чи наукової фантастики за минулі тридцять років, і спостережете сміх, блиск в очах і потік світлих спогадів – я практично гарантую це.

Десь у 1960 році Форрі (іноді він іще називав себе «Акермонстр») взявся видавати недовговічний, але цікавий споріднений журнал «Космонавти»[22 - «Spracemen».], у якому висвітлювалися новини науково-фантастичного кіно. У 1960 році я надіслав у «Космонавти» оповідання. Наскільки пригадую, це було перше оповідання, яке я подав на публікацію. Не пам'ятаю назви, але я все ще був на ро-менівській стадії свого розвитку, і, безсумнівно, конкретно ця оповідка багато чим завдячує мавпі-вбивці з акваріумом на голові.

Мое оповідання не взяли, але Форрі його зберіг (Форрі береже все, про це вам скаже всякий, хто був на екскурсії в його домі – Акермаетку). Років через двадцять на автограф-сесії в лос-анджелеській книгарні в черзі стоїть Форрі... з моїм оповіданням, надрукованим з одинарним інтервалом на давно спочилій друкарській машинці «Royal», яку мама подарувала мені на Різдво мого одинадцятого року. Він хотів, аби я йому його підписав. І я, мабуть-таки, підписав, хоча ця зустріч була настільки сюрреалістичною, що я не цілковито впевнений. От вам і привиди минулого. Ох і справи.

13

Перший твір, який я спромігся опублікувати, вийшов у журналі для фанатів жахів, який випускав Майк Гарретт із Бірмінгема, штат Алабама (Майк досі з нами, досі в справі). Він опублікував мою повість під назвою «У напівсвіті страху», але моя назва мені досі подобається більше – «Я був малолітнім розкрадачем могил». Супер-пупер! Бдищ!

14

Найперша справді оригінальна ідея – а найперша запам'ятовується назавжди – виникла в мене наприкінці останнього, восьмого року милостивого царювання Айка[23 - Двайт Девід «Айк» Ейзенгауер (1890–1969) – 34-й президент США (1953–1961).]. Я сидів за кухонним столом у нашому домі в Даремі та спостерігав за мамою, яка клеїла в книжечку пасма купонів S&H Green Stamps[24 - Одна з марок купонів, які видаються покупцям у рамках програми лояльності. Кожен

купон мав дуже низьку вартість у кілька тисячних долара, але, назбиравши достатню кількість, їх можна було обміняти на акційні товари виробників – партнерів компанії, яка випускала такі купони.] (якщо хочете колоритніших історій про Green Stamps, читайте «Клуб брехунів»). Наша маленька сімейна «тройка»[25 - В оригіналі – troika.] повернулася до Мену, щоб доглядати маминих батьків на схилі років. Бабуня, якій тоді було десь 80, страждала від ожиріння й гіпертензії та була практично сліпа; кощавий набурмосений 82-літній дідуньо час від часу вибухав тирадами в манері Дональда Дака, і в ті моменти лише моя мама могла його зрозуміти. Вона казала на дідуня Фазза[26 - Перекручене father (батько)].

Мамині сестри знайшли їй роботу, певно, вважаючи, що вб'ють двох зайців одним махом: і старенькі батьки будуть доглянуті люблячою донькою в домашньому затишку, і «нав'язливу проблему Рут» буде розв'язано. Вона більше не дрейфуватиме, силкуючись подбати про двох синочків, без цілі між Індіаною, Вісконсином та Коннектикутом, не готуватиме печиво о п'ятій ранку чи не віджиматиме білизну в пральні, де влітку температура могла сягати 43 °С, так що з липня по вересень бригадир мусив двічі на день видавати соляні таблетки[27 - Соляні таблетки видаються як засіб підтримання водно-сольового балансу в організмі робітникам, які працюють у спекотних умовах.] о тринадцятій і п'ятнадцятій годинах.

Думаю, вона терпіти не могла те, чим тепер займалася. Своїми стараннями подбати про неї сестри перетворили нашу самодостатню, веселу, трішки схибнуту маму на здольницю, яка практично не бачила грошей. Суми, яку щомісяця надсилали сестри, вистачало на продукти й більш ні на що. Вони прислали коробки з одягом для нас. Наприкінці кожного літа дядько Клайт і тітка Елла (які, по-моєму, не були нам справжніми родичами) привозили ящики з овочевою консервацією. Будинок, у якому ми жили, належав тітці Етелін та дядькові Орону. Потрапивши туди, мама спіймалася. Коли померли дід із бабою, вона перейшла на іншу, справжню роботу, однак і далі жила в цьому домі, аж доки рак її не здолав. Мені здається, що, назавжди покидаючи Дарем (Девід із дружиною Ліндою доглядали її в останні тижні хвороби), вона була до цього більш ніж готова.

Прояснімо зараз одну річ, гаразд? Не існує Звалища ідей, Центрального вокзалу сюжетів чи Острова заритих бестселерів; таке враження, що гарні ідеї для оповідок приходять буквально нізвідки, спускаються до тебе просто з неба: дві попередньо не пов'язані ідеї сходяться разом і утворюють щось геть нове. Ваша робота не в тому, щоб знайти ці ідеї, а в тому, щоб розпізнати їх, коли вони з'являться.

У день, коли конкретно ця, перша справді вдала ідея зійшла до мене, мама зауважила, що їй треба ще шість книжечок купонів, аби вистачило на лампу, яку вона хотіла подарувати своїй сестрі Моллі на Різдво; але вона переживала, що не встигне їх зібрати. «Мабуть, подарую потім, на день народження, – сказала вона. – Здається, що цих клятих штук багато, але це доки не наклеїш». Тоді вона скосила очі та показала мені язик. Він був кольору зелених купонів S&H. Я подумав, як було б класно, якби можна було робити ці чортові купони у себе в підвалі, – і в цю мить народилась оповідка «Happy Stamps». Її блискавично створили думка про підробку купонів Green Stamps і вигляд маминого зеленого язика.

Героєм моєї історії був класичний бідака, чоловік на ім'я Роджер. Він уже двічі відсидів у тюрмі за фальшування грошей. Третього арешту він би просто не пережив. Замість грошей він починає підробляти купони Happy Stamps... от лише виявилось, що дизайн Happy Stamps такий до ідіотизму простий, що це навіть не підробка – він виготовляє справжні купони. У смішній сцені – це чи не перша написана мною пристойна сцена – Роджер сидить у вітальні зі старенькою мамою, вони вдвох замріяно гортають каталог Happy Stamps, а в цей час у підвалі працює друкарський прес та випльовує пачку за пачкою таких купонів.

– Ти диви! – каже мама. – Якщо вірити тексту дрібним шрифтом, Happy Stamps можна обміняти на будь-що, Роджере. Кажеш їм, що ти хочеш, а вони рахують, скільки потрібно книжечок, аби це отримати. Та ж за шість-сім мільйонів книжечок можна купити будиночок у передмісті!

Однак Роджер виявив, що, хоч купони бездоганні, клей має дефект: якщо лизати купони та клеювати, то все гаразд, але якщо пропустити їх через механічний облизувач, то з рожевих вони стають синіми. У фіналі оповідання Роджер стоїть у підвалі перед дзеркалом, позаду нього на столі лежить близько дев'яноста книжечок Happy Stamps, кожна з яких заповнена окремо облизаним пасмом купонів. Губи в нашого героя рожеві. Він висовує язик – той іще рожевіший. Навіть зуби рожевіють. Мама радісно гукає вниз, каже, щойно говорила

телефоном із Національним центром обміну Happy Stamps у місті Терр-От, і жіночка сказала, що в них є шанси отримати гарний будинок у стилі Тюдорів у Вестоні лише за одинадцять мільйонів шістсот тисяч книжечок Happy Stamps.

– Добре, мамо, – каже Роджер.

Він іще мить дивиться на себе в дзеркало – губи рожеві, очі сумні – і повільно повертається до столу. За його спиною мільярди купонів, розпихані по контейнерах для зберігання, які стояли в них у підвалі. Повільно наш герой розгортає новеньку книжечку для купонів і починає лизати й наклеювати пасмо. Ще лише одинадцять мільйонів п'ятсот дев'яносто тисяч книжечок, думає він у фіналі оповідання, – і мама отримає свій тюдорівський будинок.

Із цим оповіданням багато що було не так (найбільшою прогалиною була, мабуть, неспроможність Роджера просто наробити нових купонів з іншим клеєм), але воно вийшло гарненьке, більш-менш оригінальне, і я точно знав, що моє письмо було старанне. Після тривалого вивчення ринків збуту в моєму потріпаному «Writer's Digest»[28 - Журнал для молодих і досвідчених письменників, містить корисну та цікаву галузеву інформацію.] я відправив «Happy Stamps» у журнал «Alfred Hitchcock's Mystery Magazine»[29 - Літературний місячник, у якому друкуються твори детективного жанру, зокрема відомих авторів; носить ім'я Альфреда Гічкока через його славу майстра саспенсу.]. За три тижні оповідання повернулося в супроводі стандартного листа відмови. На ньому був профіль Альфреда Гічкока, який ні з чим не сплутаєш, надрукований червоним чорнилом, і побажання успіху з моїм оповіданням. Унизу була коротенька анонімна приписка – єдина персональна відповідь, що її я отримав з АНММ за понад вісім років, протягом яких періодично туди щось надсилав. «Не скріплюйте рукописи степлером, – було сказано в цьому постскрипті. – Вільні аркуші + скріпка = правильний спосіб подачі». Яка холодна порада, подумав я, але теж по-своєму корисна. Відтоді я більше ніколи не скріплював рукописи.

16

Моя кімната в даремському домі була на горішньому поверсі з косими стінами. Під однією з них стояло моє ліжко. Вечорами я лежав (якби різко підвівся, то запросто міг би добряче гепнутися головою) і читав при світлі лампи на гнучкій ніжці, яка відкидала на стелю цікаву, схожу на удава тінь. Іноді в домі не було чути ні звуку, крім гуготу опалювального котла та шурячого тупотіння на горищі;

а іноді бабуся могла годину гукати кому-небудь, щоб пішли подивилися, як там Дік: переживала, що його не погодували. Дік – це кінь, який у неї був, коли вона ще працювала шкільною вчителькою. Він уже років сорок як помер. Під другою косою стіною стояли мій стіл, старенька друкарська машинка «Royal» та з сотню книжок у м'яких обкладинках – переважно науково-фантастичних, – які я вишикував уздовж плінтуса. На столі лежала Біблія – приз за вивчення віршів напам'ять від Товариства методистської молоді – і фонограф «Вебкор» з автоматичним перевертанням платівок і диском, вкритим м'яким зеленим оксамитом. Я програвав на ньому свої платівки, в основному це були «сорокап'ятки»[30 - Тип музичного релізу, синонім – сингл, який у ті часи виходив на малоформатній платівці зі швидкістю відтворення 45 обертів за хвилину, що містила по одній пісні з кожного боку.]: Елвіс, Чак Беррі, Фредді Кеннон і Фетс Доміно. Я любив Фетса, його рок був щирий, і було чутно, як він сам кайфує від того, що робить.

Отримавши відмову з АНММ, я забив цвяшок у стіну над «Вебкором», написав на листі з АНММ «Happy Stamps» та настроїв його на цвяшок. Відтак сидів на ліжку й слухав «I'm Ready» Фетса Доміно. Як не дивно, мені було приємно. Коли ти такий юний, що ще навіть не голишся, оптимізм – абсолютно нормальна реакція на невдачу.

Коли мені було чотирнадцять (і я почав голитися двічі на тиждень, коли треба й не треба), цвяшок у стіні перестав витримувати вагу листів відмови. Я замінив його цвяхом-«соткою» і продовжив писати. У шістнадцять я почав отримувати листи не просто з відмовою, а з приписочками від руки, які давали трохи більше надії, ніж поради не користуватися степлером і переходити на скріпки. Перша така записка надії була від Альгіса Будріса[31 - Algirdas Jonas «Algis» Budrys (1931–2008) – литовсько-американський письменник-фантаст, редактор і критик.], тодішнього редактора журналу «Fantasy & Science Fiction»[32 - Повна назва журналу – «The Magazine of Fantasy & Science Fiction». Насправді Будріс працював у ньому критиком, а не редактором і писав рецензії.], котрий прочитав мое оповідання «Ніч тигра» (натхненням для якого стала, здається, серія «Утікача»[33 - «The Fugitive» – американський драматичний серіал про лікаря Річарда Кімбла (Dr. Richard Kimble), якого за неправдивим звинуваченням засудили за вбивство власної дружини і який переховувався від поліції після втечі з поїзда дорогою до в'язниці. Українські глядачі, можливо, знайомі з однойменним фільмом 1993 року за мотивами цього серіалу, в якому головні ролі зіграли Гаррісон Форд і Томмі Лі Джонс.], де лікар Річард Кімбл працює прибиральником кліток у зоопарку чи цирку). Він написав: «Добре. Не для нас, але добре. У тебе талант. Присилай ще».

Ці чотири коротких речення, написані перовою ручкою, яка лишила по собі великі кошлаті плями, трохи освітили похмуру зиму мого шістнадцятиліття. Років через десять, коли продав уже кілька романів, я знайшов «Ніч тигра» в коробці старих рукописів, і мені здалося, що це цілком пристойна оповідка, хоч і явно написана новачком, який тільки-но почав набивати руку. Я переписав оповідання та знічев'я відправив у FSF. Цього разу його купили. Я помітив, що тільки-но стаеш трохи успішним, журнали починають менше кидатися фразою «не для нас».

17

Хоч він і був на рік молодший за однокласників, мій старший брат нудився в старших класах. Частково це пов'язано з його інтелектом – у Дейва IQ понад 150 чи 160, – але мені здається, що основна причина – його непосидюча натура. Для Дейва школа була недостатньо супер-пупер: не було бдищ, не було бабах, не було клас. Він вирішив цю проблему, принаймні тимчасово, створивши газету, яку назвав «Дейвова промокашка».

Офісом «Промокашки» був стіл, який стояв у нашому бруднопідлоному, кам'яностінному, запавученому підвалі десь на північ від котла опалення та на схід від льоху, де зберігалися незліченні ящики консервації Клайта й Елли. «Промокашка» безладно поєднувала в собі сімейний інформаційний бюлетень і провінційну двотижневу газету. Іноді вона ставала місячником, якщо Дейв відволікався на інші свої інтереси (серед яких виготовлення кленового цукру, сидру, ракет, модифікація автомобілів), це ставало приводом для жартів, яких я не розумів, про те, що в Дейвовій «Промокашки» цього місяця затримка і що не можна турбувати Дейва, бо він у підвалі з «Промокашкою».

Жарти жартами, а наклад поволі виріс із п'яти примірників на випуск (продаваних найближчим членам родини) до п'ятдесяти чи шістдесяти, а наші родичі та родичі сусідів у нашому маленькому містечку (у 1962 році населення Дарема налічувало близько дев'ятисот осіб) щиро чекали кожного нового випуску. Типове число газети повідомляло людям, як заживає зламана нога Чарлі Гаррінгтона, яких промовців запрошено до Західної даремської методистської церкви, скільки води малі Кінги наносили від міського насоса, щоб криниця за будинком не осушилась (а вона, сука, пересихала щоліта, хоч би скільки води ми не тягали), хто їздив до Браунів чи до Голлів на той бік району Методист-Корнерс і до кого в гості мали приїхати родичі. Також Дейв додавав спорт, словесні ігри та повідомлення про погоду («Було сухо, однак місцевий

фермер Гарольд Девіс каже, що коли в серпні не пройде хоч один нормальний дощ, він усміхнеться й поцілує свиню»), рецепти, оповідку з продовженням (яку писав я) та Дейвові гумор і анекдоти, серед яких були такі перли:

Стен: «Що сказав здоровий бобер коростявому бобру?»

Джен: «Ти що, бобрився?»

1-й бітник: «Як потрапити до Карнегі-холлу?»

2-й бітник: «Практика, чувак, практика!»

Протягом першого року її існування шрифт «Промокашки» був фіолетовий, бо ці випуски відтискалися з пластини з желатином за допомогою процесу, який називається гектографією. Брат швидко вирішив, що гектографія – це геморої, надто повільно для нього. Навіть будучи малюком у коротких штанцях, Дейв ненавидів, коли доводилося баритись. Щоразу, коли мамин бойфренд Мільт («Милий, але дурний», – сказала мені якось мама через кілька місяців по тому, як покинула його) застрягав у трафіку чи на світлофорі, Дейв висовувався з заднього сидіння Мільтового «б'юіка» і кричав: «Їдь просто по них, дядьку Мільт! Їдь по них!»

У підлітковому віці нетерплячка через очікування, доки гектографія «оновлюється» між друком аркушів (під час «оновлення» відбиток переплавлявся на каламутну фіолетову мембрану, яка лежала на желатині, як тіль ламантіна), доводила Девіда до сказу. А ще йому страшенно кортіло додати в газету світлин. Він гарно фотографував. У шістнадцять років він уже сам друкував знімки. Влаштував фотолабораторію в комірчині, і з її тісних, засмерджених хімікатами надр виходили знімки, які часто вражали ясністю й композицією (фото на звороті обкладинки «Регуляторів», де я сиджу з примірником журналу, в якому вийшло моє перше опубліковане оповідання, зробив Дейв на старий «Кодак» і надрукував у своїй домашній фотостудії).

На додачу, через несвіже повітря нашого підвалу в пластинах гектографічного желатину нерідко заводилися та обживалися колонії дивної, схожої на спори порослі, хоч би як ретельно ми накривали це кляте повільне корито зразу після завершення друку. Те, що в понеділок мало цілком нормальний вигляд, до суботи перетворювалося на незрозумілу херню з творів Г. Ф. Лавкрафта.

У Брансвіку, де ми ходили в старші класи, Дейв знайшов крамницю, в якій продавався барабанний друкарський пресик. І він був робочий, заледве. Спочатку треба було надрукувати текст на трафаретах, які можна було купити в місцевій канцелярській крамниці по 19 центів за штуку, – брат називав це заняття «нарізанням трафаретів», зазвичай цим займався я, бо був менш схильний до хибодруків. Далі трафарети прикріплялися до барабана преса, змащувалися найсмердючішим, найлипкішим у світі чорнилом, і вперед – крути ручку, синку, доки рука не відвалиться. За два вечори ми встигали стільки ж, скільки з гектографією за цілий тиждень, і хоч робота на барабанному пресі була брудна, він не скидався на розсадник потенційно смертоносної хвороби. У «Дейвової промокашки» почалася короткочасна золота доба.

18

Мене не надто цікавив друкарський процес, мене також узагалі не цікавили таємні знання щодо проявлення плівки та друку фотографій. Мені було байдуже до герстівських перемикачів передач[34 - Популярні серед любителів т. зв. «muscle car» («накачаних машин») важелі перемикачів передач специфічної форми, виробництва фірми «Hurst Performance», яка спеціалізується на автозапчастинах для покращення характеристик та естетичного вигляду автомобілів.], виготовлення сидру та пошуку формули, яка відправить твою пластмасову ракету в стратосферу (зазвичай вони не перелітали навіть через наш будинок). Що мене дійсно цікавило між 58-м і 66-м роками – це кіно.

На момент, коли п'ятдесяті поступилися місцем шістдесятим, у нашому регіоні було лише два кінотеатри, і обидва в Льюїстоні[35 - Lewiston – друге за величиною місто округу Андроскоггін, до якого прилягають, серед інших містечок, Дарем, Лісбон та Лісбон-Фоллз.]. В «Емпайрі» відбувалися прем'єри, там показували діснеївські фільми, епічне біблійне кіно та мюзикли, в яких ансамблі прилизаних людей співали й танцювали. Я ходив на всякі фільми, якщо було кому мене відвезти – зрештою, кіно є кіно, – але вони мені не вельми подобалися через свою обридливу правильність, передбачуваність. Дивлячись

«Пастку для батьків», я сподівався, що Гейлі Міллз зустрінеться з Віком Морроу зі «Шкільних джунглів»[36 - «The Parent Trap» (1961) – екранізація німецької книги 1949 року «Das doppelte Lottchen» («Подвійна Лотті»). Сімейний фільм про двох дівчат-підлітків, які знайомляться в літньому таборі та виявляють, що вони близнючки (обох грає акторка Гейлі Міллз (Haley Mills)), після чого намагаються звести разом своїх батьків, які розлучилися зразу після народження дівчат. «The Blackboard Jungle» (1955) – екранізація однойменної книжки 1954 року Евана Хантера (Evan Hunter). Драма про нового вчителя школи для проблемних підлітків Річарда Дадье, який намагається налагодити стосунки з учнями та зацікавити їх навчанням, але він та його родина стають об'єктами погроз і насильства. Це призводить до конфронтації між Дадье і спричинником злочинної діяльності Арті Вестом, якого зіграв Вік Морроу (Vic Morrow).]. Це бодай трохи оживило б сюжет. Мені здавалося, одного погляду на викидний ніж Віка і в його гострі очі було б досить, аби Гейлі переосмислила свої дріб'язкові домашні проблеми. І, лежачи в ліжку під своєю косою стіною та слухаючи вітер у кронах чи щурів на горищі, я мріяв не про Деббі Рейнолдс у ролі Теммі, й не про Сандру Ді в ролі Гіджет[37 - Debbie Reynolds (1932–2016) – американська акторка, співачка та активістка, зіграла Теммі – юну мрійливу героїню романтичної комедії «Теммі та холостяк» («Tammy and the Bachelor») (1957); Sandra Dee (1942–2005) – американська акторка, зіграла Франсес Лоренс на прізвисько Гіджет – юну серфінгістку в однойменній «пляжній» комедії («Gidget») (1959).], а про Іветт Вікерс у «Нападі гігантських п'явок» і про Луану Андерс у «Божевіллі 13»[38 - Yvette Vickers (1928–2010) – американська акторка, пінап-модель і співачка, зіграла головну героїню Ліз Вокер у малобюджетній фантастиці жахів «Напад гігантських п'явок» («Attack of the Giant Leeches», 1959); Luana Anders (1938–1996) – американська акторка, зіграла головну героїню Луіз у ще малобюджетнішому трилері жахів «Божевілля 13» («Dementia 13», 1963).]. Не було мені діла до краси, не було мені діла до радості, ні до Білосніжки та семи тих чортових гномів. У тринадцять років я хотів чудовиськ, які пожирали цілі міста, радіоактивних трупів, які вилазили з океану та жерли серферів, і дівчат у чорних ліфчиках, які були на вигляд як бидло з трейлерного парку[39 - Трейлерний парк (trailer park) – ділянка для постійного чи майже постійного розташування будинків на колесах (mobile home) і житлових трейлерів. В американській культурі стереотипно асоціюється з місцем проживання населення з низьким рівнем доходів, часто за межею бідності, а також із низьким соціальним статусом, рівнем культури побуту та поганим смаком.].

Фільми жахів, наукова фантастика, кіно про банди тінейджерів у пошуках сексуальних пригод, про лузерів на мотоциклах – ось від чого зашкалювали мої прилади. Усе це показували не в «Емпайр» на верхньому краю Лісбон-стрит, а в

кінотеатрі «Рітц», ген унизу, серед ломбардів та недалеко від магазину одягу «Луїс», де в 64-му я купив свою першу пару бітлівських шузів. Від мого дому до «Рітца» було 22 км, я їздив туди на попутках щовихідних протягом восьми років між 1958 і 1966 роками, доки нарешті не отримав водійські права. Іноді я ходив у кіно зі своїм другом Крісом Чеслі, іноді сам, проте головне, що ходив завжди, пропускав лише через хворобу чи з інших поважних причин. Саме в «Рітці» я подивився «Я вийшла заміж за космічного монстра»[40 - «I Married a Monster from Outer Space» (1958) - американський науково-фантастичний фільм.] з Томом Трайоном, «Привид у домі на пагорбі» з Клер Блум та Джулі Гарріс, «Дикі янголи» з Пітером Фондою та Ненсі Сінатрою. Я бачив, як Олівія де Гевілленд виколує Джеймсу Каану очі саморобними ножами в «Леді у клітці», як Джозеф Коттен повстає з мертвих у «Тихше, тихше любя Шарлотто», дивився, затамувавши подих (і з неабияким хтивим інтересом), чи повністю Еллісон Гейс виросте зі свого одягу в «Нападі п'ятдесятифутової жінки». «Рітц» пропонував найпрекрасніші речі в житті, якщо сидіти в третьому ряду, уважно дивитися й не кліпати під час важливих моментів.

Нам із Крісом подобалися будь-які жахи, але улюбленими були фільми з лінійки американсько-міжнародного виробництва, більшість яких зняв Роджер Корман[41 - Roger Corman (нар. 1926 р.) - американський продюсер і режисер незалежних фільмів, вважається «Королем фільмів категорії В», творець численних малобюджетних фільмів, серед яких цикл із восьми «екранізацій» творів Едгара По, створений у 1959–1964 роках. Був наставником для багатьох майбутніх великих режисерів, серед яких Френсіс Форд Коппола, Мартін Скорсезе, Рон Говард, Джеймс Камерон і багато інших.], а назви були злизані з Едгара Аллана По. Я не кажу, що фільми зняті за мотивами творів По, бо в них не було майже нічого спільного з його прозою та поезією (не повірите, але «Ворон» був знятий як комедія). А проте в найкращих з них - «Палац із привидами», «Хробак-переможець», «Маска Червоної Смерті» - досягалося відчуття галюцинаторної моторошності, і це робило їх такими особливими. Ми з Крісом вигадали власну назву для цих фільмів, яка виносила їх в окремий жанр. Були вестерни, мелодрами, були військові історії... а були «По-фільми».

- Ходімо в суботу на обідній сеанс? - пропонував Кріс. - У «Рітц».

- А що йде? - питав я.

- Щось про мотоциклістів і По-фільм, - казав він.

Ясна річ, почувши про таку комбінацію, я був обома руками за. Брюс Дерн дає жару на гарлеї, а Вінсент Прайс дає жару в замку з примарами над бурхливим океаном – чого ще бажати? А якщо пощастить, можна натрапити на Гейзел Корт у мереживній нічній сорочці з глибоким вирізом.

З усіх По-фільмів найглибше мене та Кріса вразив «Провалля і маятник». Широкоекранний і кольоровий (а в 61-му, коли вийшов цей, кольорові фільми жахів усе ще були рідкістю) фільм за сценарієм Річарда Метісона взяв кілька стандартних готичних інгредієнтів і зробив із них дещо унікальне. Імовірно, це був останній висококласний студійний фільм жахів до прем'єри звірячого інді-фільму «Ніч живих мерців» Джорджа Ромеро, чия поява навіки все змінила (де в чому на краще, але переважно на гірше). У найкращій сцені, від якої ми з Крісом прикипіли до своїх сидінь, Джон Керр роздовбує замкову стіну та знаходить тіло своєї сестри, яку явно поховали живцем. Я досі пам'ятаю крупний план обличчя покійниці, знятий крізь червоний фільтр об'єктивом, який розтягнув її лице в перебільшеному безгучному крику.

Того вечора довгою дорогою додому (якщо машин було мало, доводилося йти пішки по шість-вісім кілометрів і приходити додому аж затемна) в мене виникла чудова ідея: я зроблю з «Провалля і маятника» книжку! Напишу новелізацію, як «Monarch Books»[42 - Американське видавництво, яке проіснувало з кінця 1950-х до початку 1960-х років та спеціалізувалося на бульварному читиві.], які видали новелізації такої безсмертної кінокласики, як «Джек-різник», «Горго» та «Конга»[43 - «Jack the Ripper» (1959) – британський малобюджетний фільм, в основу сюжету якого лягла теорія, що Джек-різник був мстивим лікарем. Фільм був дуже успішним в американському кінопрокаті; «Gorgo» (1961) – британський фільм-катастрофа про морське чудовисько Горго і його матір, знятий як данина фільмам про Годзіллу; «Konga» (1961) – британська наукова фантастика жахів про шимпанзе, що перетворюється на велетенське гориллоподібне чудовисько.]. Але я не просто напишу цей шедевр, я ще й надрукую його за допомогою барабанного преса в нашому підвалі й продаватиму в школі! Піу! Ти-бдищ!

Сказано – зроблено. Працюючи зі старанністю й ретельністю, за які мене пізніше так хвалили критики, я за два дні створив свою «книжкову версію» «Провалля і маятника», пишучи просто на трафаретах, з яких друкував. І, хоча жоден примірник цього шедевру не зберігся (принаймні наскільки я знаю), по-моєму, він був за обсягом вісім сторінок з одинарним інтервалом та мінімальними відступами між абзацами (не забувайте, кожен трафарет коштував 19 центів). Я друкував на аркушах з обох боків, як у звичайній книзі, і додав титул, де

намалював примітивний маятник, з якого скрапували маленькі чорні ляпки, що мали бути схожі на кров. В останній момент я зрозумів, що забув ідентифікувати видавництво. Через півгодини приемних роздумів я надрукував слова V.I.V. BOOK у правому верхньому кутку своєї титульної сторінки. V.I.V. означало Very Important Book[44 - Дуже важлива книга.].

Я наштампував із сорок примірників «Провалля і маятника» в блаженному невіданні, що порушую кожен закон про плагіат і авторське право в історії людства, – усі мої думки були зосереджені на тому, скільки вдасться заробити грошей, якщо книжка стане хітом у школі. Трафарети обійшлися мені в 1 долар 71 цент (використання окремого трафарета на сам лише титул здавалося марнотратством, але треба мати презентабельний вигляд, неохоче погодився я, треба, щоб відчувалася солідність), іще чверть долара за папір, скобки були безкоштовні, я поцупив їх у брата (може, на оповідання, які надсилаєш у журнал, і треба чіпляти скріпку, але тут мова про книгу – все серйозно). Подумавши ще трохи, я поставив на «V.I.V. № 1 – Стів Кінг „Провалля і маятник“» ціну в двадцять п'ять центів за примірник. Я прикинув, що зможу продати до десятка примірників (мама купить один для гарного початку – на неї завжди можна розраховувати) і отримаю 2,50. Тобто зароблю 40 центів, а цього вистачить для фінансування ще однієї пізнавальної мандрівки в «Рітц». Якщо продам на два примірники більше, то зможу купити ще великий пакет попкорну та колу.

«Провалля і маятник» стала моїм першим бестселером. Я приніс до школи в сумці для книжок усю віддруковану партію (у 1961 році я ходив у восьмий клас у новозбудованій даремській школі на чотири кабінети) і в той же день до полудня продав дві дюжини. До кінця обідньої години, коли школою пішов поголос про жінку, поховану в стіні («Вони з жахом дивилися на оголені кістки на кінчиках її пальців і зрозуміли, що вона божевільно дряпалася на волю»), я продав уже три дюжини. У мене було дев'ять доларів дрібняками, що обтяжували дно моєї сумки (на якій даремський крутелік примудився розмістити майже весь текст «The Lion Sleeps Tonight»[45 - «Лев сьогодні спить» – популярна пісня з дуже впізнаваною мелодією, яку написав і вперше виконав південноафриканський композитор і співак Соломон Лінда. Найпопулярнішою є суттєво видозмінена версія, записана американським гуртом «The Tokens» у 1961 році. Використовувалася багато разів у кіно й на телебаченні, серед іншого у фільмах «Ейс Вентура – 2», «Король Лев», серіалі «Друзі».]), я ходив наче ввісні, нездатний повірити у раптовий злет до негаданих вершин багатства. Усе було надто добре, аби бути правдою.

Так і вийшло. Коли о другій годині шкільний день завершився, мене викликали в кабінет директора, де сказали не перетворювати школу на базар, а тим паче, докинула міс Гіслер, для продажу такого непотребу, як «Провалля і маятник». Її реакція не вельми мене здивувала. Міс Гіслер викладала в моїй попередній школі з одним кабінетом у Методист-Корнерс, де я провчився п'ятий і шостий класи. О тій порі вона підгледіла, як я читаю сенсаційний роман «про малолітніх хуліганів» («Амбойські герцоги» Ірвінга Шульмана[46 - Irving Shulman (1913–1995) – американський письменник і сценарист. «The Amboy Dukes» (1947) – його перший опублікований роман про життя бруклінських малолітніх злочинців під час Другої світової війни; у 1949 році вийшла його екранізація «Місто за рікою» («City Across the River»).]), і відібрала його в мене. Нинішня ситуація була така сама. Мені було гидко з себе, бо я не продумав можливості таких наслідків. У той час ми називали тих, хто робив якусь дурницю, «дабер» (корінні менці вимовляли це слово «даба»). І я серйозно дабонув.

– От чого я не можу зрозуміти, Стіві, – казала вона, – то це нащо тобі взагалі писати такий мотлох? У тебе є талант. Чому тобі хочеться марнувати свої здібності?

Вона трусила переді мною скрученим у трубочку примірником «V.I.B. № 1», ніби газетою перед носом собаки, який надзюрив на килим. Вона почекала, чи я відповім, – віддам їй належне, питання було не зовсім риторичним, – але я не мав відповіді. Мені було соромно. Відтоді я ще багатенько років – забагато – соромився того, що пишу. Мені було, певно, сорок, коли я нарешті усвідомив, що ледь не кожному авторові худліту і поезії, який опублікував бодай рядок, хто-небудь дорікав, що він марнує свій Богом даний талант. Якщо ти пишеш (ну або малюєш, танцюєш, ліпиш чи співаєш), обов'язково знайдеться той, хто намагатиметься загівняти тебе через це – от і все. Я не пробує нав'язати свою думку, а просто подаю факти, як їх бачу.

Міс Гіслер сказала, що я маю повернути всім гроші. Я не сперечався, повернув гроші всім, навіть тим (а таких, мені на радість, виявилось чимало), хто не захотів здати свій примірник «V.I.B. № 1». Отже, я зостався в програші, але з настанням літніх канікул надрукував сорок вісім примірників нового твору. Це було оригінальне оповідання під назвою «Навала міжзоряних істот». Я продав їх усі, крім чотирьох чи п'яти. Значить, я все-таки виграв, принаймні з фінансової точки зору. Але в душі мені й далі було соромно. Я все ще чув, як міс Гіслер питає, нащо я марную свій талант, нащо марную свій час, нащо пишу мотлох.

Писати історію з багатьох частин для «Дейвової промокашки» було цікаво, а от із рештою моїх журналістських обов'язків я нудився. Проте це робота в газеті, яка б вона не була, про це всі знали, тож у десятому класі я став редактором шкільної газети «Барабан» у лісбонській старшій школі. Не пригадую, щоб мені дали в цій ситуації право вибору. По-моєму, просто поставили перед фактом. Моїм заступником був Денні Імонд, якому займатися газетою було ще менш цікаво, ніж мені. Денні просто подобалося, що кабінет № 4, де ми працювали, був поряд із дівчачим туалетом. «Стіве, колись я просто психону і прорубаю туди хід, – казав він мені багато разів. – Раз, раз, раз!» Якимось він додав, мабуть, на виправдання своїх бажань: «Там найгарніші дівчата школи задирають спідниці». Це прозвучало настільки фундаментально тупо, що в цьому навіть була якась мудрість, наче дзен-буддистський коан чи раннє оповідання Джона Апдайка.

«Барабан» за мого редакторства не зазнав розквіту. Тоді, як і зараз, в мене наставали періоди неробства, за якими йшли періоди трудового шалу. За 1963–1964 навчальний рік вийшов тільки один випуск «Барабана», зате це був монстр, грубіший за телефонний довідник Лісбон-Фоллз. Одного вечора, до смерті знудившись через звіти успішності класів, новини команди чирлідерок[47 - Спортсменки, які займаються чирлідінгом (від англ. cheerleading) – це вид спорту, мета якого полягає в підтримці та мотивації спортивної команди під час виступу за допомогою ритмічного скандування і складних танцювально-гімнастичних постановок.] і чиюсь тупорилу спробу написати гімн школи, я створив сатиричну шкільну газету, хоча мав би вигадувати підписи до фотографій у «Барабані». Так з'явилися «Сільські риглі»[48 - В оригіналі – «The Village Vomit», обігрується назва справжньої газети «The Village Voice»]. У рамочці в лівому верхньому кутку замість гасла «Усі новини, гідні друку»[49 - «All the News That's Fit to Print» – гасло газети «The New York Times».] було «Усе гівно, що мастить руку». Через цей невігядливий гумор у мене єдиний раз за всю шкільну кар'єру були справді серйозні проблеми. А ще це привело мене до найкориснішого письменницького уроку в житті.

У типовому для журналу «Mad» стилі («Щоб я та й переживав!»)[50 - Популярний американський гумористичний журнал, виходить із 1952 року. Вплинув на розвиток американських сатири та гумору. На обкладинках журналу майже завжди присутній його маскот – Альфред Е. Ньюман (Alfred E. Neuman), вигаданий капловухий хлопець зі щербатою усмішкою. Його фірмова фраза – «What, me worry?» («Щоб я та й переживав!»).] я наповнив «Риглі» вигаданими

замітками про вчителів ЛСШ, називаючи їх на прізвиська, за якими учні негайно їх упізнали. Так, міс Рейпетч, яка відповідала за контроль самостійного навчання в школі, стала міс Щурихою[51 - Гра слів Raupatch (прізвище Рейпетч) і Rat pack (згряя щурів).]; містер Пікер, учитель англійської мови, відповідальний за підготовку учнів до вступу в коледж (найелегантніший з усіх учителів нашої школи, дуже схожий на Крейга Стівенса в серіалі «Пітер Ганн»[52 - «Peter Gunn» (1958-1961) - телесеріал про вродливого та стильного приватного детектива Пітера Ганна, роль якого виконував Крейг Стівенс (Craig Stevens).]), став Корівником, бо в них був родинний бізнес - «Молочарня Пікерів»; містер Діль, учитель наук про Землю, став містером Кривдою[53 - Гра слів: Кінг дописав слово Raw перед прізвиськом Diehl: Raw Diehl, що звучить як raw deal (несправедливість, нечесність, кривда).].

Як і, напевно, всякий старшокласник-гуморист, я був приголомшений власним гумором. Оце я дотепний! Справжній тобі Г. Л. Менкен[54 - H. L. Mencken (1880-1956) - американський журналіст, сатирик, культурний критик і дослідник американського варіанта англійської мови.] з фабрично-заводського містечка! Я просто мушу взяти «Риглі» в школу й показати друзям! Та вони ж усі разом животи понадривають!

Власне, вони й понадривали животи. У мене було хороше уявлення про те, що смішить старшокласників, і це відбилося в змісті «Сільських риглів». Одна стаття була про те, як виставкова корова джерсейської породи Корівника перемогла в конкурсі пердунів серед худоби на Топсгемському ярмарку; інша - про те, що містера Кривду звільнили, бо він запхнув собі в ніздрі оченята піддослідних свинячих зародків. Гумор, бачте, величного свіфтівського гатунку. Вишукано, еге ж?

На четвертому уроці, під час самостійного навчання, трое моїх друзів так реготали «на гальорці», що міс Рейпетч (для тебе вона Щуриха, друзяко) підкралася подивитися, що там такого смішного. Вона конфіскувала «Сільські риглі», в яких я чи від непереборної пихи, чи з неймовірної наївності вказав своє ім'я як головного редактора та Великого й Могутнього Патрона; і наприкінці дня мене вже вдруге за шкільну кар'єру викликали до директора через те, що я понаписував.

Цього разу проблеми були значно серйозніші. Більшість учителів із гумором поставилися до моїх кпинів, навіть містер Кривда був готовий махнути рукою на свинячі оченята, але одна вчителька - ні. Це була міс Маргітан, яка викладала

дівчатам стенографію та друкування в рамках курсу підприємництва. Вона вселяла повагу та страх. У традиції вчителів давніших часів міс Маргітан не хотіла бути твоїм другом, твоїм психологом чи натхненницею. Її завданням було дати тобі ділові навички, її вимогою – навчати цілковито за правилами. Її правилами. На уроках міс Маргітан дівчат іноді просили стати навколішки на підлозі, і, якщо поділ спідниці не торкався лінолеуму, їх відправляли додому перевдягатись. І хоч як слізно її благали, вона не м'якшала; хоч як аргументували, її світогляд не мінявся. Її списки покараних учнів були найдовшими в школі, однак її дівчат традиційно обирали для виголошення прощальної та вітальної промов[55 - Valedictorian – найуспішніший учень або студент, який виголошує прощальну промову в кінці церемонії вручення атестатів або дипломів; salutatorian – другий за рівнем успішності учень або студент, який виголошує привітальну промову на початку церемонії вручення. Обидва ці титули вважаються дуже престижними у США.], і згодом вони зазвичай добре влаштовувалися на роботу. Багато кому вдавалося її полюбити. Інші ж люто ненавиділи як тоді, так і нині, через багато років. Оці другі дівчата казали на неї Опаришка[56 - Через співзвучність прізвища Маргітан (Margitan) і слова «опариш» (maggot).] Маргітан, як, безсумнівно, і їхні матері перед тим. У «Сільських риглях» була замітка, яка починалася словами: «Міс Маргітан або, як ніжно кличуть її лісбонці звідусіль, Опаришка...»

Містер Гіггінс, наш лисий директор (легковажно названий у «Риглях» Битком[57 - Біла більярдна куля для удару кием.]), сказав мені, що міс Маргітан образило та засмутило те, що я написав. Проте, вочевидь, вона була не настільки ображена, щоб не згадати давнього біблійного застереження. «Мені належить помста, я відплачу», – мовила вчителька стенографії. Містер Гіггінс сказав, що вона вимагала відсторонити мене від занять.

У моєму характері сплелися, наче волосся в косу, дикість і глибокий консерватизм. Моя шалена частина написала «Сільські риглі» та принесла їх до школи. Але тепер баламут містер Гайд скарлючився та вислизнув у чорний хід, а доктору Джекілу лишалося тільки уявляти, як на мене подивиться мама, коли дізнається, що мене відсторонили, – цей біль у її очах. Мені треба було викинути з голови думки про неї, негайно. У десятому класі, на рік старший за більшість однокласників, при зрості 188 см я був одним з найбільших хлопців у школі. Я люто не хотів розплакатися в кабінеті містера Гіггінса – не тоді, коли коридорами шугали діти, які з цікавістю позирали на нас у віконце – на містера Гіггінса за столом і на мене на «місці для поганих хлопців».

Усе закінчилося тим, що міс Маргітан погодилася на формальне вибачення і щоб цей поганий хлопець, який насмілювався назвати її Опаришкою в газеті, два тижні затримувався після уроків. Погано. Але чи є в старшій школі взагалі щось хороше? У тому віці, коли школа для нас як турецький полон, вона практично всім нам здається найсерйознішим ділом у світі. Лише в другу-третю зустріч випускників ми починаємо розуміти, якою це все було дурницею.

За день-другий мене привели в кабінет містера Гігінса і поставили перед нею. Міс Маргітан сиділа прямо, як шомпол, склавши артритні руки на колінах та незмигнуто дивлячись на мене сірими очима. Тоді я зрозумів, що вона якось відрізняється від решти дорослих, яких я знав. Мені не зразу вдалося визначити, у чому полягала відмінність, але я знав, що цю жінку неможливо причарувати, схилити на свій бік. Пізніше, запускаючи паперові літачки разом з іншими поганими хлопцями та дівчатами в кімнаті, де ми після уроків відбували покарання (яке виявилось не таким і кепським), я вирішив, що все просто: міс Маргітан не любить хлопців. Вона була перша жінка в моєму житті, яка не любила хлопців – навіть трошечки.

Якщо це щось міняє, то моє вибачення було щиросердим. Міс Маргітан справді образило написане мною, це можна було зрозуміти. Сумніваюся, що вона мене ненавиділа, – певно, була для цього надто зайнята, – проте представляла Національне товариство пошани[58 - The National Honor Society – загальнонаціональна американська організація з філіями в старших школах, чия мета – будити охоту до науки, стимулювати бажання служити, заохочувати лідерство, формувати в учнів характер.] у ЛСШ, і, коли за два роки мое ім'я з'явилося в списку претендентів на їхню стипендію, вона мене ветувала. Національному товариству пошани не потрібні юнаки «як він», заявила вона. З часом я став вважати, що вона мала рацію. Хлопцеві, який колись витер дупу отруйним плющем, дійсно, мабуть, не місце в клубі кмітливих людей.

Відтоді я практично ніколи не воджуся з сатирою.

20

Ледве минув тиждень, відколи я перестав затримуватися після уроків на покарання, як мене знову запросили в кабінет директора. Я пішов із тяжким серцем, гадаючи, в яке ще лайно я вступив.

Принаймні мене викликав не містер Гігінс. Цього разу повістка надійшла від шкільного практичного психолога. Було багато обговорень з мого приводу, сказав він, і про те, як спрямувати моє «невгамовне перо» в конструктивніше русло. Він попитав у редактора лісбонського тижневика Джона Гульда і виявив, що йому в газету потрібен спортивний репортер. Школа, звісно, не могла наполягати, щоб я пішов на цю посаду, але весь колектив вважає, що це слушно. «Погоджуйся або помри», – читалося в очах практичного психолога. Може, це була просто параноя, але навіть зараз, майже сорок років по тому, я так не вважаю.

Я тяжко про себе зітхнув. Я спекався «Дейвової промокашки», майже спекався «Барабана», а тепер на мене звалилася лісбонська «Weekly Enterprise». Замість бути переслідуваним водами, як Норман Маклін у «Там тече ріка»[59 - Norman Fitzroy Maclean (1902–1990) – американський письменник і дослідник. Його напівбіографічна повість «Там тече ріка» («A River Runs Through It», 1976) була рекомендована на Пулітцерівську премію, а однойменна екранізація 1992 року номінована на премію «Оскар» у трьох категоріях.], я був підлітком, якого переслідували газети. А проте що мені лишалося робити? Я ще раз оцінив погляд практичного психолога і сказав, що радо сходжу на співбесіду.

Гульд (не відомий гуморист із Нової Англії і не автор «Пожеж Грінліфа»[60 - John Thomas Gould (1908–2003) – гуморист, есеїст і колумніст із Лісбон-Фоллз; John A. Gould – автор роману «The Greenleaf Fires» (1978).], але, гадаю, родич ім обом) зустрів мене насторожено, але не без цікавості. Влаштуємо один одному випробування, сказав він, якщо я не проти.

Будучи далеко від адміністрації лісбонської старшої школи, я зважився на чесність. Я сказав містерові Гульду, що не дуже розуміюся на спорті. Гульд відповів: «Ці ігри розуміють навіть люди, які дивляться їх у барі на п'яну голову. Спробуй – і навчишся».

Він видав мені здоровенний рулон жовтого паперу, на якому я мав писати свої матеріали (по-моєму, він досі в мене десь є), та пообіцяв зарплату в півцента за кожне слово. Мені вперше обіцяли платити за написане.

Дві перші здані мною статті були про баскетбольний матч, під час якого член команди ЛСШ побив рекорд школи за очками. Одна була простим репортажем, а друга – бічною колонкою про рекордсменську гру Роберта Ренсома. Я приніс їх обидві Гульдові на наступний після гри день, щоб до п'ятниці їх підготувати. Він

прочитав репортаж, зробив дві незначні правки, після чого зарубав. Відтак узявся за головну статтю з жирною чорною ручкою.

За два останні роки в Лісбоні я відходив своє на уроки англійської літератури, у коледжі – на пари з композиції, літтворчості та поезії, але Джон Гульд дав мені більше, ніж усі вони, і то за якихось десять хвилин. Шкода, що ця стаття не збереглася, її варто було б повісити в рамку – з редакторськими правками і всіма ділами, – але я і так добре пам'ятаю, як вона була написана і на що перетворилася після того, як Гульд «причесав» її своєю чорною ручкою. Ось приклад:

Гульд зупинився на «часів Кореї» та глянув на мене. «Якого року встановили попередній рекорд?» – запитав він.

На щастя, в мене з собою були нотатки. «1953-го», – сказав я. Гульд крешнув і повернувся до роботи. Закінчивши з помітками в моєму рукописі, як у прикладі вище, він підвів погляд і вгледів щось на моєму обличчі. Гадаю, він хибно вирішив, що це вираз жаху. Насправді ж це було щире одкровення. Чому, дивувався я, наші викладачі мови та літератури такого ніколи не робили? Я наче розглядав анатомічну модель людини на столі містера Кривди в кабінеті біології.

– Я повикреслював лише погане, – запевнив Гульд. – Усе переважно добре.

– Я знаю, – сказав я, маючи на увазі перше й друге: так, переважно все було добре – або нормально, годилося – і так, він повикреслював лише погане. – Більше такого не робитиму.

Він засміявся.

– Якщо це так, то більше тобі ніколи не доведеться працювати, щоб заробляти на життя. Натомість будеш займатися цим. Мені треба пояснювати щось із цих поміток?

- Ні, - сказав я.

- Коли пишеш, ти розповідаєш собі історію, - мовив він. - А коли переписуєш, твоє головне завдання - викинути все, що не є історією.

Гульд сказав іще дещо цікаве того дня, коли я здав перші дві свої статті: пиши при зачинених дверях, а переписуй при відчинених. Іншими словами, на початку написано - тільки для тебе, а потім воно виходить у світ. Щойно зрозумієш, про що історія, і добре її впорядкуєш - принаймні наскільки зможеш, - вона почне належати всякому, хто захоче її прочитати. Чи покритикувати. Якщо дуже пощастить (це вже моя думка, а не Гульдова, але впевнений, що він би з нею погодився), то більшості захочеться зробити перше, а не друге.

21

Одразу після поїздки з класом до Вашингтона в останній рік школи я влаштувався на роботу на текстильну фабрику «Ворамбо» в Лісбон-Фоллз. Мені не хотілося там працювати - робота була тяжка й нудна, а сама фабрика була задрипаною парашею, що стриміла над забрудненою річкою Андроскоггін, наче якийсь робітний дім з роману Чарльза Діккенса, - але мені була потрібна зарплата. Моя матір отримувала копійки за роботу економкою в установі для душевнохворих у Нью-Глостері, однак твердо вирішила відправити мене в коледж, як мого брата Девіда (Університет Мену, випуск 1966 року, cum laude[61 - З пошаною (латина) - найнижча з трьох відзнак за успішність, вищу від середньої; інші дві відзнаки - magna cum laude - з великою пошаною та summa cum laude - з найбільшою пошаною.]). У її свідомості власне освіта практично відійшла на другий план. І Дарем, і Лісбон-Фоллз, і Університет Мену в місті Ороно були частиною маленького світу, де всі були сусідами та цікавилися справами одне одного по колективних телефонних лініях[62 - Місцева телефонна лінія, якою користуються кілька абонентів. Такі лінії позбавляли розмови приватності, ставали засобом пліткування й розваг, а також давали спосіб швидко повідомити цілі райони про надзвичайну ситуацію; багато років були культурним атрибутом сільської місцевості.] на 4-6 абонентів, якими тоді обслуговувалися ведмежі закутки. У великому світі хлопців, які не вступали до коледжу, відправляли на неоголошену війну містера Джонсона[63 - Ліндон Б. Джонсон (1908-1973) - 36-й президент США (1963-1969), за правління та згідно із вказівками якого почалося повномасштабне втручання США в збройний конфлікт між Північним і Південним В'єтнамом, яке призвело до початку

В'єтнамської війни.], і часто вони поверталися додому в ящиках. Моїй матері подобалася Ліндонова «Війна з бідністю»[64 - «War on Poverty» - неофіційна назва законодавчих ініціатив Джонсона, спрямованих на подолання бідності, розширення можливостей для освіти, збільшення соціальних гарантій для бідних та безробітних, фінансову й медичну допомогу старшим людям.] («Оце моя війна», - бувало, казала вона), а не те, що він витворяв у Південно-Східній Азії. Якось я сказав їй, що мені, можливо, було б корисно вступити до війська та побувати там - з цього точно вийшла би книжка, говорив я.

- Не будь дурним, Стівене, - казала вона. - З твоїм зором тебе першим застрелять. Як ти збираєшся писати, якщо загинеш?

Вона справді так вважала і була рішуче налаштована головою та серцем. Усе завершилося тим, що я подавав заявки на стипендії, на позики та пішов працювати на фабрику. Я б точно далеко не заіхав за 5-6 доларів на тиждень, які отримував за статті про турніри з боулінгу та «Перегони в „мільних ящиках“»[65 - «Soar Vox Derby» - молодіжна гоночна програма, заснована у США 1934 року. Учасники змагаються в перегонах на «мільних ящиках» - безмоторних автомобілях, які початково виготовлялися в домашніх умовах, зокрема з ящиків з-під мила. Пік популярності змагань припав на 1950—1960-ті роки.] для «Enterprise».

Протягом останніх тижнів навчання в ЛСШ мій розклад мав такий вигляд: о 7:00 підйом, о 7:30 іду в школу, о 14:00 закінчуються уроки, о 14:58 відмічаюся на третьому поверсі «Ворамбо», вісім годин пакую текстиль у мішки, о 23:02 відмічаюся про кінець зміни, дістаюся додому приблизно за чверть до півночі, з'їдаю тарілку сухого сніданку, падаю на ліжку, встаю зранку, і все повторюється знову. Кілька разів я працював подвійну зміну, потім з годину спав перед школою у «форді гелексі» 1960 року (Дейвова стара машина), відтак, пообідавши, досипляв на п'ятому та шостому уроках у кабінці медсестри.

З початком літніх канікул стало легше. По-перше, мене перевели в підвал до фарбувальні, де було на десять градусів прохолодніше. Мое завдання полягало у фарбуванні зразків тканини мейлтон у пурпуровий та темно-синій кольори. Припускаю, що десь у Новій Англії досі є люди, в яких у шафах висять піджаки, пофарбовані вашим покірним слугою. Це було не найкраще літо в моєму житті, але мене не зтягло в машинерію і я не зшив собі пальці докупи на одній з потужних швейних машин, які ми використовували для підперізування нефарбованої тканини.

На 4 липня[66 - День незалежності США.] фабрика зачинилася на цілий тиждень. Працівники, які пропрацювали на «Ворамбо» п'ять або більше років, отримали тиждень оплачуваних вихідних. А тим, хто працював менш ніж п'ять років, запропонували роботу в бригаді, яка мала зверху донизу почистити фабрику, включно з підвалом, якого не чіпали років 40–50. Я, певно, погодився би працювати в тій бригаді – платили півтори ставки, – але всі місця були зайняті задовго до того, як бригадир дійшов до старшокласників, яких у вересні вже не буде. Коли я наступного тижня повернувся на роботу, один із фарбувальників сказав, що це була жесть, і шкода, що мене тут не було. «Щури в підвалі завбільшки з котів, – казав він. – А деякі, бляха, здоровенні, як собаки».

Щури завбільшки з собак! Ох, йо!

Одного дня наприкінці фінального семестру в коледжі, коли випускні іспити вже були позаду і не було чим зайнятися, я згадав історію фарбувальника про щурів під фабрикою – завбільшки з котів, а деякі, бляха, здоровенні, як собаки, – і почав писати оповідання «Нічна зміна». Робив це знічев'я одного травневого дня, але за два місяці журнал «Cavalier»[67 - Американський чоловічий журнал, який почав виходити у 1952 році. За оригінальним задумом видавців, у кожному номері друкувалися оповідання та уривки рекомендованих авторів. У 1950—1960-ті роки в журналі публікувалося багато видатних письменників. Поступово «Cavalier» перетворився на журнал у форматі «Playboy».] купив це оповідання за 200 доларів. Перед тим я вже встиг продати два оповідання, але вони в сумі принесли якихось 65 доларів. А цей раз одним махом вийшло втричі більше. Мені аж подих забило, серйозно. Я став багатим.

22

Улітку 1969 року я влаштувався за програмою роботи й навчання[68 - Federal Work-Study Program – фінансована федеральним урядом США програма, яка допомагає студентам заробляти кошти на власну вищу освіту через влаштування на роботу на неповний день.] в бібліотеку Університету Мену. Це була прекрасна і водночас паскудна пора. У В'єтнамі Ніксон[69 - Річард Мілгауз Ніксон (1913–1994) – 37-й президент США (1969–1974).] реалізовував свій план припинення війни, суть якого, здавалося, полягала в тому, щоб дотла розбомбити Південно-Східну Азію. «Знайомтесь, новий бос, – співали „The Who“, – такий самий, як старий бос»[70 - «Meet the new boss / Same as the old boss» – рядки з пісні «Won't Get Fooled Again», у якій критикується революція та влада.].

Юджин Мак-Карті[71 - Eugene Joseph «Gene» McCarthy (1916–2005) – американський політик, поет і конгресмен. Активно виступав проти війни у В'єтнамі; кілька разів балотувався в президенти.] поринув у поезію, щасливі хіпі носили штани-кльош і футболки з написами на кшталт «УБИВАТИ ЗАРАДИ МИРУ – ВСЕ ОДНО ЩО ТРАХАТИСЯ ЗАРАДИ ЦНОТИ». Я носив чудовий комплект бакенбардів-матончопсів[72 - Mutton chops (баранячі реберця) – популярні на початку 1970-х довгі бакенбарди: вузькі біля скронь і широкі на нижній щелепі.]. «Creedence Clearwater Revival» співали «Green River»: босоногі дівчата танцюють у місячному сяйві; а Кенні Роджерс усе ще був із «The First Edition». Мартін Лютер Кінг і Роберт Кеннеді вже були мертві, але Дженіс Джоплін, Джим Моррісон, Боб «Ведмідь» Гайт[73 - Bob «The Bear» Hite (1943–1981) – вокаліст американського блюз-рок-гурту «Canned Heat».], Джими Гендрікс, Кесс Елліот[74 - Cass «Mama Cass» Elliot (1941–1974) – американська співачка, учасниця гурту «The Mamas & the Papas».], Джон Леннон та Елвіс Преслі усе ще жили й творили музику. Я мешкав зовсім поряд із кампусом у «Кімнатах Еда Прайса» (сім баксів на тиждень плюс додатковий комплект постільної білизни). Люди висадилися на Місяць, а я потрапив у Список декана[75 - Dean's list – категорія студентів у коледжі або університеті з найвищим середнім балом за семестр або рік. Студентів, які пробули в списку понад семестр, нагороджують під час випускної церемонії.]. Скільки див і чудес.

Одного дня наприкінці червня наша бібліотечна тусовка обідала на газоні позаду університетської книгарні. Між Паоло Сільвою та Едді Маршем сиділа охайна дівчина з гучним хрипким сміхом, рудавим волоссям та найгарнішими ногами на моїй пам'яті, які чудово проглядалися з-під короткої жовтої спіднички. У неї була при собі «Душа на льоду» Елріджа Клівера. Я не бачив її в бібліотеці. До того ж мені не вірилося, що студентка коледжу може так прекрасно і безбоязно сміятися. А ще, незважаючи на серйозне читиво, матюкалася вона, як роботяга, а не студентка (і собі побувши роботягою, я мав достатню кваліфікацію для такого судження). Її звали Табіта Спрюс. Ми одружилися через півтора роки. Ми й досі одружені, і вона ніколи не дає мені забути, що, коли ми познайомилися, я подумав, ніби вона дівчина Едді Марша, місцева. Може, офіціантка-книголюбка з локальної піцерії, яка вийшла на обід.

23

У нас вийшло. Наш шлюб пережив усіх світових лідерів, крім Кастро[76 - Фідель Кастро помер 25 листопада 2016 року, а подружжя Кінгів досі разом.], а якщо ми й далі будемо говорити, сперечатися, кохатися й танцювати під «Ramones» –

габа-габа-гей[77 - «Gabba Gabba Hey» – вигук із пісні «Pinhead», який традиційно асоціюється з «Ramones».] – то, мабуть, виходитиме й далі. Ми різного релігійного походження, але, будучи феміністкою, Таббі ніколи не фанатіла від католицизму, в якому чоловіки встановлюють правила (серед яких Богом дана настанова: завжди входити без презика), а жінки перуть спідне. Я хоч і вірю в Бога, проте мені організована релігія ні до чого. Ми вийшли з однакового робітничого середовища, обое м'ясоїди, обое прихильники демократів і з типовою для янки підозріливістю ставимося до життя за межами Нової Англії. Ми сексуально сумісні та моногамні за натурою. Однак найміцніше нас пов'язують слова, мова і праця нашого життя.

Ми познайомилися, коли трудилися в бібліотеці, а закохався я в неї на поетичній майстерні восени 69-го; я був на четвертому, останньому курсі, а вона – на третьому. Я закохався в неї почасти тому, що розумів, нащо вона займається своїм ділом. І тому, що вона сама розуміла, нащо цим займається. А ще я закохався, бо вона була в сексуальному чорному платті й шовкових панчішках, таких, що причіпляються до підв'язок.

Не хочу надто критикувати своє покоління (а втім, хочу: ми мали шанс змінити світ, а натомість обрали канал «Шопінг на дивані»), але серед моїх тогочасних знайомих студентів-письменників побутував погляд, що хороше письмо з'являється спонтанно, в напливі відчуттів, які треба негайно ловити; під час будівництва своїх надважливих сходів у небеса не можна просто собі стояти з молотком у руці. «Ars poetica»[78 - Мистецтво поезії (лат.)] за 1969 рік було найкраще виражене в пісні Донована Лейтча: «Спершу є гора / Потім гори немає / Потім є»[79 - «First there is a mountain / Then there is no mountain / Then there is» – рядки пісні Донована Лейтча (Donovan Leitch) «There Is a Mountain»]. Майбутні поети жили в росянистому толкіністичному світі й вихоплювали вірші з ефіру. Думка була практично одностайна: серйозне мистецтво приходить... десь звідти! Письменники – благословенні стенографісти під Боже диктування. Не хочу соромити нікого зі своїх давніх друзів того періоду, тому ось вигадана версія того, що я маю на увазі, зібрана зі шматочків багатьох справжніх віршів:

я заплющую очі

бачу в пільмі

Родан Рембо

у пільмі

я ковтаю тканину

самотності

вороно я тут

вороне я тут

Якби ви запитали в поета, що цей вірш означає, скоріше за все, отримали б від нього зневажливий погляд. Решта б випромінювала зняковілу мовчанку. А те, що поет, напевне, не зміг би вам нічого розказати про свої механізми творчості, всі, звісно, вважали б несуттєвим. Під примусом він, імовірно, сказав би, що немає жодних механізмів, а є лиш еякуляція відчуттів: спершу є гора, потім гори немає, потім є. А якщо, виходячи з припущення, що такі загальноживані слова, як «самотність», мають для всіх нас однакове значення, отриманий вірш буде халтурний, то ну чого ти, забий на цей старомодний чос, заціни глибину. Я ніколи не доганяв такого підходу (хоч і не насмілювався про це говорити, принаймні так багатослівно) і як же зрадив, коли дізнався, що гарна дівчина в чорному платті та шовкових панчохах теж не дуже доганяла. Вона не казала про це прямо, а втім, не було й потреби. Її твори промовляли за неї.

Учасники майстерні – з дюжина студентів і трое чи четверо інших викладачів – збиралися двічі на тиждень у вітальні викладача Джима Бішопа і працювали в дивовижній атмосфері рівності. Вірші набиралися та роздруковувалися на мімеографі на кафедрі англійської в день кожної майстерні. Поети декламували, а всі інші читали за ними по копіях. Ось один із віршів Таббі тієї осені:

Пісня поступу Августина

Найхудішого ведмедя будять узимку

сміх уві сні сарани,

маревна буча бджіл,

медово-пахучі пустельні піски,

які несе вітер в утробі своїй

на далекі пригірки, в кедрові доми.

Ведмідь відчуває певну надію.

Є поживні слова, що годують

краще за гори снігу на срібних тарелях

і за на?дміри льоду в золотих чашах. Крихти криги

з уст коханця – не завжди на краще,

А пустельні марення – не завжди міраж.

Ведмідь, прокидаючись, співає пісню поступу,

зіткану з піску, який підкорює міста

рухом крізь віки. Хвалою він спокушає

вітер, що мандрує до моря,

де рибина, впіймана в пильну мережу,

чує пісню ведмедя в снігу, який холодом пахне.

Коли Таббі дочитала, зависла тиша. Ніхто не знав, як реагувати. Крізь вірш ніби було пропущено троси, на яких рядки натягувалися, доки майже починали гудіти. Комбінація вправної дикції та маячни?х образів схвилювала мене й просвітила. Її вірш також дав мені відчуття, що я не один переконаний, ніби добре письмо може водночас і п'янити, і нести якусь думку. Якщо тверезі, як скельце, люди здатні трахатися, як шаленці, – щиро втрачати розум у момент своїх терзань, – то чому письменник не може бути здатний збожеволіти і при цьому залишатися при глузді?

Також мені сподобалися старанність і праця, вкладені в цей вірш, які наводили на думку, що в написанні віршів (або оповідань чи есе) стільки ж спільного з підмітанням підлоги, скільки й із легендарними моментами одкровенень. У п'есі «Родзинка на сонці»[80 - «A Raisin in the Sun» (1959) – п'еса американської жінки-драматурга Лоррейн Гансберрі (Lorraine Hansberry).] один персонаж вигукує: «Я хочу літати! Я хочу торкнутися сонця!», на що його дружина відповідає: «Спочатку доїж яешню».

Під час подальшого обговорення читання Таб мені стало ясно, що вона розуміє свій вірш. Вона точно знала, що хотіла сказати, і їй це майже повністю вдалося. Вона знала про Блаженного Августина (354–430 рр. н. е.) як католичка і студентка історичного профілю. Августинова мати (теж свята) була християнкою, а батько – язичником. До свого навернення Августин прагнув грошей і жінок, а після – боровся зі своїми сексуальними поривами. Він відомий своєю Молитвою розпусника, де сказано: «О Господи, зроби мене цнотливим... але ще не зараз». У своїх писаннях він зосереджував увагу на боротьбі людини, яка прагне відмовитися від віри в себе на користь віри в Бога. І часом порівнював себе з ведмедем. Усміхаючись, Таббі так схиляє підборіддя, що виглядає мудрою та до болю милою. Пам'ятаю, вона й тоді так зробила і сказала: «Крім того, я люблю ведмедів».

Поступ, тому що ведмідь просинається поступово. Він могутній та чуттєвий, однак худий, бо прокинувся несвоєчасно. Ведмідь, сказала Таббі, коли її попросили розтлумачити, – це свого роду символ тривожної та чудесної звички людства бачити правильні сни в неправильний час. Ці сни складні через свою недоречність, але також і чудові своїми обіцянками. Іще цей вірш наводить на думку, що сни могутні: сон ведмедя достатньо сильний, аби спокусити вітер на те, щоб донести свою пісню рибині, яка спіймалася в сіть.

Я не стану доводити, чи «Пісня поступу» – великий вірш (хоч і вважаю його хорошим). Суть у тому, що це був поміркований вірш у часи істерії, народжений із письменницької етики, яка наскрізь резонувала з моїми серцем і душею.

Того вечора Таббі сиділа в одному з крісел-гойдалок Джима Бішопа. Я сидів на підлозі поруч із нею. Доки вона говорила, я поклав руку їй на литку, огорнув долонею кривизну теплої крізь панчошу плоті. Вона мені усміхнулася. Я усміхнувся у відповідь. Інколи такі речі не випадкові. Я майже переконаний у цьому.

24

Після трьох років шлюбу в нас було вже двоє дітей. Ми їх ні планували, ні не планували – вони з'явилися, коли з'явилися, і ми їм раділи. У Наомі були часті запалення вух. Джо був наче здоровим, але, здавалося, ніколи не спав. Коли в Таббі почалися перейми, я був із другом в автокінотеатрі в Бруері – на День пам'яті[81 - Memorial Day – державне свято США, яке відзначають в останній

понеділок травня. У цей день вшановується пам'ять усіх американців, які загинули під час військової служби.] влаштували потрійний сеанс, показували фільми жахів. Ми були на третьому з них («Перемелювачі трупів»[82 - «The Corpse Grinders» (1971) – американський фільм жахів про несумлінних виробників котячої їжі, які пускають на консерви людські трупи, внаслідок чого коти, яким людське м'ясо припало до смаку, починають нападати на місцевих мешканців.]) і на другій шістці пива, коли прибіг адміністратор. У ті дні все ще користувалися динаміками на стовпчиках: паркуєшся, знімаєш його та чіпляєш на вікно дверцят[83 - На зміну цій системі прийшла передача звукової доріжки фільму по радіо, для прослуховування якої водієві потрібно було лише налаштувати приймач на необхідну частоту.]. Адміністратор зробив оголошення, яке пролунало по всьому паркінгу: «СТІВЕ КІНГ, ЇДЬТЕ ДОДОМУ! ВАША ЖІНКА НАРОДЖУЄ! СТІВЕ КІНГ, ЇДЬТЕ ДОДОМУ! У ВАШОЇ ЖІНКИ ПЕРЕЙМИ!»

Коли я вів наш старенький «плімут» до виходу, кількасот клаксонів засигналили в жартівливому привітанні. Багато хто блимнув фарами, скупавши мене в мерехтливому світлі. Мій друг Джиммі Сміт так сміявся, що аж сповз на підлогу під передне пасажирське сидіння. Там він і провів більшу частину шляху назад, до Бангора, пирхаючи сміхом серед пивних бляшанок. Коли я приїхав додому, Таббі вже зібрала речі та спокійно чекала. Вона народила Джо менш ніж через три години. Він прийшов у світ легко. Наступні роки п'ять із ним більше нічого не було легко. Однак він був потішним. Та й Наомі теж. Навіть коли вона зривала шпалери в себе над колискою (може, думала, що допомагає по господарству), а Джо какав на плетене сидіння крісла-гойдалки, яке стояло в нас на ганку квартири на Сенфорд-стрит, вони були потішні.

25

Мама знала, що я хочу бути письменником (як їй було не знати, коли в мене на стіні на сотці висіли всі ці відмови?), але заохочувала стати дипломованим викладачем «для підстраховки».

– Тобі, Стівене, можливо, захочеться одружитись, а мансарда над Сеною романтична, лише якщо ти холостяк, – якось сказала вона. – Таке місце не годиться для сім'ї.

Я зробив, як вона пропонувала, вступив до педагогічного коледжу Університету Мену і через чотири роки вигулькнув звідти з дипломом викладача... наче

золотистий ретривер, який вискакує зі ставка з мертвим крижнем у зубах. А він таки був мертвим, ага. Мені не вдалося влаштуватися викладачем, тому я пішов працювати в пральню «Нью-Франклін» на зарплату, не набагато кращу за ту, що отримував на «Ворамбо» чотири роки тому. Моя сім'я кочувала з мансарди на мансарду, з видом не на Сену, а на значно менш привабливі вулиці Бангора, куди, здавалося, щосуботи о другій ночі приїздить поліція.

У «Нью-Франкліні» я ніколи не приймав персонального прання, крім «гарячих замовлень», за які платила страхова компанія (гарячими замовленнями в основному був одяг – нормальний на вигляд, але смердить, як смажена мавпятина). В основному я завантажував та виймав постільну білизну, привезену з менських прибережних мотелів, і столову білизну з менських прибережних ресторанів. Столова білизна була просто безбожно мерзенною. Гостям штату Мен у ресторані зазвичай хочеться молюсків та омарів. Здебільшого омарів. Доки скатертини, на яких подавалися ці делікатеси, доходили до мене, вони смерділи так, що очі на лоба лізли, і нерідко кишіли опаришами. Коли завантажуєш прання в машину, ці опариші намагаються лізти по руках, наче знають, гівнюки, що ти зібрався їх зварити. Я думав, що з часом до них звикну, але так і не зміг. Опариші були поганими, але запах гнилих молюсків та омарів був іще гіршим. «Чому люди такі свині? – гадав я, закидаючи в пралки хворобливу білизну з ресторану „Тестас“, що в містечку Бар-Гарбор. – Чому люди такі йобані свині?»

А лікарняна білизна була навіть гіршою. Влітку вона теж буяла опаришами, але ці живилися кров'ю, а не м'ясом омарів та слизом молюсків. Одяг, простирадла й наволочки, які вважалися заразними, клалися в «чумні мішки», як ми їх називали, що розчинялися, опиняючись у гарячій воді; проте в ті часи кров не вважалася чимось особливо небезпечним. У цій лікарняній білизні часто траплялися маленькі бонуси – такі партії були як пачки огидних «Крекер-Джеків»[84 - «Cracker Jack» – американський бренд ласощів, фірмова особливість якого полягає в тому, що, крім попкорну й арахісу, виробники кладуть в упаковку дрібні призи.] з химерними призами. В одній партії я знайшов сталеве судно, а в іншій – хірургічні ножиці (з судна не було жодної користі, а от ножиці неабияк стали в пригоді на кухні). Хлопець, із яким я працював, Ернест «Рокі» Роквелл, знайшов 20 доларів у партії білизни з Медичного центру Східного Мену і пішов тоді з роботи ще опівдні, бухати (Рокі називав кінець зміни «Шліц-о-клок»[85 - «Schlitz» – американська марка пива.]).

Якогось разу я почув дивне брязкання в одній із наших трикамерних промислових пралок «Washex» на моїй відповідальності. Гадаючи, що ця клята

машина почала сточувати власні шестерні, я луплю кнопку аварійної зупинки. Відчиняю дверцята, вивалюю здоровенний кавалок хірургічних костюмів і зелених шапочок, при цьому весь промокаю. Під усім оцим валяється розкиданий по внутрішньому циліндрі середньої камери, схожому на друшляк, чи не цілий комплект людських зубів. Мені зразу подумалося, що з них вийшло б цікаве намисто, але я просто вигріб їх і викинув у сміття. Моя жінка витерпіла багато моїх коників за стільки років, але і її почуття гумору має межі.

26

З фінансової точки зору двоє дітей – це, мабуть, забагато для двох випускників коледжу, один з яких працює у пральні, а друга – на другій зміні в «Dunkin' Donuts»[86 - Американська глобальна компанія з виробництва донатів і мережа кав'ярень.]. Єдину підмогу ми отримували від журналів «Dude», «Cavalier», «Adam» та «Swank» – такі мій дядько Орен називав «цицькатими журналами». У 1972-му вони показували значно більше, ніж просто голі груди, і мода на літературу минала, проте мені пощастило впіймати цю останню хвилю. Я писав після роботи. Коли ми жили на Гроув-стріт поряд із «Нью-Франкліном», я часом пописував в обід. Мабуть, звучить неймовірно, наче я Ейб Лінкольн[87 - Авраам «Ейб» Лінкольн (1809–1865) – 16-й президент США (1861–1865), одна з найшанованіших постатей в американській історії. Мав репутацію чоловіка, який усього досяг власними силами; дуже багато читав, завдяки чому здобув самоосвіту; змінив велику кількість місць роботи.] абощо, та насправді в цьому не було нічого такого – я отримував задоволення. Ці оповідки, хоч якими похмурими були деякі з них, слугували мені для короткочасної втечі від боса містера Брукса та прибиральника Гаррі.

У Гаррі замість кистей були гаки – наслідок падіння в прасувальний коток під час Другої світової війни (він протирав балки над машиною і зірвався). Будучи в душі коміком, він часом прокрадався в туалет, підставляв під холодну воду один гак, а під гарячу – другий, відтак тихо підходив до тебе, доки ти завантажувеш прання, і клав сталеві гаки тобі на карк. Ми з Рокі багато обговорювали та вгадували, як Гаррі примудряється впоратися з деякими аспектами прибирання в туалеті. «Ну, – сказав якимось Рокі, коли ми пили обід у нього в машині, – принаймні йому не треба мити руки».

Бувало – особливо влітку, коли я ковтав соляну таблетку, – на мене находило усвідомлення, що я просто повторюю життя своєї матері. Зазвичай така думка

здавалася кумедною. Але в моменти втоми чи коли назбирувалися рахунки, а грошей їх оплатити не було, вона ставала жахливою. Я думав: «Наші життя мають іти не так». А потім: «Половина світу вважає так само».

Оповідань, які я продав у чоловічі журнали між серпнем 1970 року, коли отримав чек на 200 доларів за «Нічну зміну», і зимою 1973—1974-го, якраз вистачало для підтримання тонкої межі, що відділяла нас від служби соціальної допомоги (моя матір, яка все життя була республіканкою, передала мені свій глибинний жах перед «ходінням в окружний департамент»[88 - Звернення в Окружний департамент соціальної допомоги (County Welfare Department) по грошову допомогу для малозабезпечених. При цьому республіканці вважають, що наданням такої допомоги має займатися не держава, а приватні благодійні установи; роль держави – створити всі умови, щоб у людей була змога власними силами подолати фінансові негаразди.], у Таббі теж було трохи цього жаху).

Мій найясніший спогад тих днів – про те, як одного недільного пообіддя ми поверталися додому в квартиру на Гроув-стрит після вихідних у моєї мами в Даремі – десь о тій же порі почали даватися ознаки симптоми раку, який її вбив. У мене є світлина з того дня: мама, водночас втомлена і задоволена, сидить у кріслі на ганку та тримає Джо на колінах, а Наомі міцно стоїть опіч неї. Однак уже в неділю вона була не така міцна – у неї почалося запалення вуха і висока температура.

Човгаючи від машини до свого будинку того дня, ми почувалися геть пригніченими. Я ніс Наомі й торбу найнеобхідніших дитячих речей (пляшечки, лосьйони, памперси, комбінезони для сну, маечки, шкарпетки), а Таббі несла Джо, який на неї відригнув. За собою вона тягла мішок із брудними підгузками. Ми обое знали, що Наомі треба ОТЕ РОЖЕВЕ – це ми так називали амоксицилін у краплях. ОТЕ РОЖЕВЕ було дороге, а ми були розорені, просто банкрути.

Я зумів відчинити двері та не впустити з рук доньку, зайшов і почав її заспокоювати (вона так пашіла, що аж світилась, як вуглинка, у мене на грудях), коли помітив у нашій поштової скриньці конверт – пошта за суботу, яка рідкість. Молодим подружжям нечасто пишуть; усі, крім комунальних служб, забувають про їхнє існування. Я висмикнув лист, молячись, аби він не виявився ще одним рахунком. Це були мої друзі з видавничої корпорації «Dugent», власники «Cavalier» та багатьох інших дорослих видань; вони надіслали мені чек за довге оповідання «Часом вони повертаються», яке я навіть не сподівався кудись продати. Чек був на п'ятсот доларів – мій найбільший гонорар. Зненацька ми

змогли дозволити собі не лише похід до лікаря та пляшечку ОТОГО РОЖЕВОГО, а ще й славну недільну вечерю. Припускаю, що коли діти поснули, ми з Таббі побавилися.

Думаю, в той час у нашому житті було багато щастя, але також ми часто боялися. Ми самі ще були дітьми (як то кажуть), і наші забавляння допомагали відганяти тривожні думки. Ми дбали про себе, про дітей і одне про одного, наскільки могли. Таббі ходила в своїй рожевій уніформі на роботу в «Dunkin' Donuts» і викликала копів, коли п'яні, що заходили на каву, починали буйно поводитися. Я прав мотельні простирадла і продовжував писати короткометражки жахів.

27

Починаючи «Керрі»^{[89} - «Carrie» (1974), українською книга не видавалася.], я вже працював учителем англійської в сусідньому містечку Гемпден. Мені платили 6400 доларів на рік, що здавалося немислимою сумою після ставки в долар шістдесят за годину, яку я отримував у пральні. Якби я сів і порахував, не забуваючи весь час, проведений на нарадах після уроків і за перевіркою зошитів удома, то побачив би, що сума дуже навіть мислима і що наше становище погане як ніколи. Наприкінці зими 1973-го ми жили в даблвайд-трейлері^{[90} - Doublewide trailer – різновид переносного бюджетного житла; складається з двох секцій, які доставляються на місце окремо і збираються в один будинок.] в Гермоні, маленькому містечку на захід від Бангора (значно пізніше, даючи інтерв'ю для «Плейбоя», я назвав Гермон «дупою світу». Гермонці тоді розлютилися, тож я прошу пробачення. Гермон – не більше, ніж пахва світу). Я їздив на «б'юіку» з несправною трансмісією, на ремонт якої в нас не було грошей; Таббі досі працювала в «Dunkin' Donuts»; у нас не було телефону – ми просто не могли дозволити собі щомісяця за нього платити. О тій порі Таббі пробувала писати оповідання-зізнання (зразка «Надто вродлива, щоб лишатись незайманою») й негайно почала отримувати персональні відповіді типу «це не зовсім те, що нам треба, але ви пишть іще». Вона прорвалася б уперед, якби щодня мала на годину-другу більше, але в неї були тільки стандартні двадцять чотири. Крім того, інтерес до формули журналів зізнань («три R»: Rebellion, Ruin, Redemption^{[91} - Бунт, крах та покута.]), який у неї був на початку, швидко вивітрився.

Моя творчість теж не надто мала успіх. Жахи, наукову фантастику та детективи з чоловічих журналів витісняли дедалі живописніші історії про секс. Це була тільки частина проблеми. Серйознішим клопотом стало те, що вперше в житті мені було важко писати. Заковика була в учителюванні. Мені подобалися колеги, я любив дітей, навіть такі собі бівіси та батхеди були цікавими, але в п'ятницю до кінця дня я часто почувався, наче до мого мозку весь тиждень були під'єднані клеми. Якщо я коли й впадав у відчай через власну кар'єру письменника, то це тоді. Я бачив себе через тридцять років: вбраний у такий, як зараз, затертий твідовий піджак із латками на ліктях, із пивним черевцем, яке напочується поверх штанів кольору хакі; у мене кашель курця через надмірну кількість «Pall Mall», грубші окуляри, рясніша лупа; а в шухляді шість-сім незавершених рукописів, з якими періодично продовжую гратися – зазвичай коли п'яний. Коли питають, чим займаюсь у вільний час, я кажу, що пишу книжку – чим іще має займатись у вільний час усякий викладач літтворчості? І звісно, я брешу собі, кажу, що ще є час, ще не запізно, є письменники, які почали аж після п'ятдесяти, або, бляха, навіть після шістдесяти. І таких, певно, багато.

Якби не моя дружина, два роки, що я викладав у Гемпдені (та прав білизну в «Нью-Франкліні» протягом літніх канікул), склалися б ґрунтовно інакше. Якби вона сказала, що вважає час, проведений за написанням оповідань на ганку будинку на Понд-стріт чи в пральні трейлера на Клатт-роуд у Гермоні, витраченим марно, то, гадаю, я неабияк занепав би духом. Однак Таббі ні разу не висловила жодного сумніву. Її підтримка була константою, маленькою втіхою, на яку я завжди міг розраховувати. І щоразу, бачачи перший роман, присвячений дружині (чи чоловікові), я усміхаюсь і думаю: «Вона (він) розуміє». Письменство – самотня праця. Присутність того, хто в тебе вірить, усе змінює. Їм не треба нічого говорити. Зазвичай досить просто вірити.

28

Навчаючись у коледжі, мій брат Дейв улітку працював прибиральником у Брансвікській старшій школі, його альма-матер. Я теж пропрацював там частину одного літа. Не пам'ятаю точно, який це був рік; єдине, що це було до знайомства з Таббі, але після того, як я почав курити. Значить, мені було дев'ятнадцять чи двадцять років. Моїм напарником зробили хлопця на ім'я Гаррі, який ходив у зеленому комбінезоні, носив велике кільце ключів і кульгав (принаймні в нього були руки, а не гаки). Одного разу за обідом Гаррі розказав мені, як воно було – протистояти банзай-атаці японців на острові Тарава, коли всі японські офіцери вимахують мечами, зробленими з бляшанок від кави «Maxwell

House», а призовники, що горланять у них із-за спин, обдовбані, як ступи, і від них тхне горілим маком. Цей Гаррі був неабияким оповідачем.

Одного дня ми з ним мали відтирати плями іржі зі стін у дівчачому душі. Я роззирався по роздягалці з цікавістю юного мусульманина, що невідомо як опинився глибоко на жіночій території. Вона була така ж, як хлопчача, але при цьому зовсім інакша. Пісуарів, ясна річ, не було, а були два ніяк не підписані металеві ящики на стінах, які за розміром не підходили для паперових рушників. Я запитав, що в них. «Затички для піхов, – сказав Гаррі. – У ті їхні дні місяця».

Ще я помітив, що тут, на відміну від хлопчачої роздягалки, в душових кабінах були підковоподібні хромовані жердки, до яких кріпилися рожеві пластикові шторки. Можна було усамітнитися, коли миєшся. Я сказав про це Гаррі, а він стенов плечима: «Мабуть, малим дівчатам більш соромно бути голими».

Цей спогад повернувся до мене одного дня під час роботи в пральні. Я побачив зав'язку історії: дівчата миються в душі роздягалки, де нема підковоподібних жердок, рожевих пластикових шторок і усамітнення. І в однієї з дівчат починається місячне. От лише вона не знає, що це таке, і решта дівчат – бридливо, нажахано, глузливо – починають закидати її прокладками. Або тампонами, які Гаррі назвав затичками для піхов. Дівчинка починає кричати. Стільки крові! Вона думає, що помирає, що решта дівчат насміхаються з неї попри те, що вона стікає кров'ю до смерті... вона реагує... дає відсіч... але як?

За кілька років до того я читав статтю в журналі «Life»[92 - «Life» - американський журнал з акцентом на фотожурналістиці.], де висувалося припущення, що принаймні декілька відомих випадків полтергейсту були насправді телекінетичними феноменами; телекінез – це здатність рухати предмети силою думки. Існували свідчення, що молоді люди можуть мати таку силу, йшлося в статті, особливо дівчата в ранньому підлітковому віці, якраз коли в них уперше мало бути...

Бац! Зійшлися дві непов'язані думки – підліткова жорстокість і телекінез, і я отримав ідею. Утім, я не покинув свого поста біля «Washex» № 2, не почав бігати по пральні, розмахуючи руками та гукаючи «Еврика!». У мене бувало багато інших ідей, не гірших, а часом навіть кращих. А проте я подумав, що це може стати основою хорошої довгої оповідки для «Cavalier», а ще закрадалася думка про можливість публікації в «Playboy», який платив до двох тисяч доларів за

коротку прозу. За дві тисячі баксів можна купити нову трансмісію в «б'юік», і ще багато залишиться на продукти. Я поставив це оповідання на маленький вогонь на дальню конфорку – уже не зовсім свідоме, але ще й не несвідоме. Я встиг почати викладацьку кар'єру, перш ніж сів одного вечора і вирішив спробувати. Я написав три аркуші з одинарним інтервалом першої чернетки, відтак гидливо їх зжужмав і викинув.

У мене були чотири претензії до написаного. Першим і найменш важливим було те, що оповідка не зачіпала мене на емоційному рівні. Другим і трохи важливішим було те, що мені не дуже подобалася головна героїня. Керрі Вайт здавалася тупою і пасивною, вродженою жертвою. Інші дівчата кидали в неї тампони та прокладки, скандували: «Затикай! Затикай!», а мені було байдуже. Третім і ще важливішим було те, що мені не вдавалося освоїтися з середовищем і виключно жіночими другорядними персонажами. Я приземлився на жіночу планету, і єдина вилазка у дівчачу роздягалку в брансвікській школі кілька років тому не вельми допомагала тут зорієнтуватися. Найкраще мені вдавалося письмо, коли воно було інтимним, наче сексуальний дотик шкіри до шкіри. Із «Керрі» в мене було відчуття, ніби я в гумовому гідрокостюмі, який ніяк не можу стягнути. Четвертим і найважливішим за все було усвідомлення, що оповідка вистрілить, лише якщо буде довгою, може, навіть довшою за оповідання «Часом вони повертаються», яке й так стояло на дальшій межі обсягу, прийнятної для ринку чоловічих журналів. А ще ж має лишитися вдосталь місця для чирлідерок, які дивним чином забули вдягти трусики, – саме заради них чоловіки й купували ці журнали. Я не бачив сенсу витратити два тижні або навіть місяць на написання повісті, яка мені не подобається і яку не можна буде продати. Тож я її викинув.

Коли я наступного вечора повернувся зі школи, Таббі тримала аркуші. Вона помітила їх, викидаючи сміття з мого відерця, обтрусилася м'яті паперові кульки від цигаркового попелу, розгладила й сіла читати. Вона сказала, що хоче, аби я продовжив. Хоча дізнатися, що буде далі. Я сказав, що ні хріна не знаю про школярок. Вона сказала, що допоможе мені з цим. Схилила підборіддя й усміхнулася у своїй до болю милій манері. «Із цього може вийти, – сказала вона. – Я чесно так думаю».

Я так і не полюбив Керрі Вайт, так і не повірив мотивації Сью Снелл, коли вона відправляла свого хлопця з Керрі на випускний, але дещо в мене справді вийшло. Ціла кар'єра. Таббі якимось чином знала, а наскладавши п'ятдесят аркушів тексту з одинарним інтервалом, я теж знав. Щонайменше, я був упевнений, що ніхто з персонажів, які пішли на випускний Керрі Вайт, ніколи його не забуде. Тобто ніхто з тих, які виживуть.

До «Керрі» я написав три інші романи: «Лють», «Довга прогулянка» і «Переслідуваний»[93 - «Rage» (1977), «The Long Walk» (1979), «The Running Man» (1982) - усі три романи вийшли під псевдонімом Річард Бахман; українською книги не видавалися.], які було опубліковано пізніше. Серед цих книжок «Лють» найбільше бентежила, а «Довга прогулянка» була найкраще написана. Але жодна з них не дала мені того, чого навчила Керрі Вайт. Найважливіше, що в автора початкове сприйняття персонажа або персонажів може бути таким же хибним, як і в читача. На другому місці було усвідомлення, що припиняти роботу над твором лише тому, що тобі тяжко на емоційному рівні чи уяви бракує, - погано. Часом треба рухатися вперед через «не хочу», а часом може здаватися, ніби ти навсидячки гівно лопатою вигрібаєш, а насправді все добре виходить.

Мені допомогла Таббі. Для початку я дізнався від неї, що шкільні автомати з прокладками зазвичай працюють без монет, бо вчителі й адміністрація не хочуть, аби по школі ходили дівчата в закривавлених спідницях лише тому, що їм не вистачило четвертака, сказала мені дружина. А ще я сам собі допоміг, покопавшись у спогадах про старші класи (робота вчителя не зарядила: мені тоді було вже 26 і я стояв по інший бік столу) і згадавши про двох дуже самотніх та зацькованих дівчат із мого класу: які вони були на вигляд, як поводитися, як до них ставилися. Украй рідко за всю свою кар'єру я досліджував настільки неприємну територію.

Одну з цих дівчат звали, скажімо, Сондра. Вона жила з матір'ю в трейлері недалеко від мене, у них був собака Сир Чеддер. У Сондри був булькітливий, нерівний голос, наче в неї в горлі постійно стояв густий слиз. Вона не була гладкою, але її шкіра видавалася обвислою, блідою, ніби нижній бік гриба. Волосся тулилося до прищавих щік тугими кучериками Сирітки Енні[94 - Little Orphan Annie - головна героїня однойменного серіалу коміксів із характерною шапкою рудого кучерявого волосся.]. У неї не було друзів (крім хіба що Сира Чеддера). Якось її мати заплатила мені, щоб я пересунув їй меблі. У вітальні трейлера домінував розіп'ятий Ісус у майже натуральну величину зі зведеними догори очима, опущеним ротом та кров'ю, що скрапувала з-під тернового вінка.

Він був голий, лише в ганчірці, обмотаній довкола стегон і крижів. Над цією пов'язкою був запалий живіт і випнуті ребра в'язня концтабору. Мені подумалося, що зростання під агонічним поглядом цього вмираючого Бога, безсумнівно, посприяло тому, що Сондра стала такою, як я її знав, – боязкою та сірою вигнанницею, яка тинялася коридорами лісбонської школи, наче сполохана миша.

– Це Ісус Христос, мій Господь і Спаситель, – сказала Сондрина мати, простеживши мій погляд. – А ти спасенний, Стіве?

Я поспішив запевнити, що спасенний, наскільки можливо. Водночас мені подумалося, що не буває настільки благочестивих людей, щоб отакий Ісус за них заступився. Він же збожеволів від болю – це видно з його обличчя. Якби він повернувся на Землю, то явно не в гуморі для спасіння душ.

Другу дівчину звали, скажімо, Доді Франклін, однак інші дівчата казали на неї Додо або Дуду[95 - Doodoo – дитяче слівце, аналогічне слову «кака» в українській мові.]. Її батьків цікавило тільки одне – участь у конкурсах. І це в них добре виходило. Вони виграли цілу купу дивної всячини, зокрема річний запас консервованого тунця «Three Diamonds Brand Fancy Tuna» і автомобіль «максвелл», який належав Джекові Бенні[96 - Jack Benny (1894–1974) – американський комік, радіо- та кіноактор. Старомодний розвалений автомобіль марки «Максвелл» («The Maxwell»), на якому начебто їздив Бенні, був темою його постійних жартів.]. Цей «максвелл» стояв зліва від їхнього будинку в частині Дарема, знаній як Саутвест-Бенд, яка поступово розчинялася в пейзажі. Раз чи два на рік котрась із місцевих газет – портлендський «Press-Herald», льюїстонський «Sun» чи лісбонський «Weekly Enterprise» – присвячувала статтю чудній херні, яку вигравали в лотереях і на тоталізаторі батьки Доді. Зазвичай її доповнювало фото «максвелла», або Джека Бенні зі скрипкою, або того й іншого.

Хоч би що вигравали Франкліни, це ніколи не були запаси підліткового одягу на виріст. Доді та її брат Білл ходили в одному й тому самому щодня протягом перших півтора року старшої школи: він – у чорних штанях і картатій сорочці з коротким рукавом, вона – у довгій чорній спідниці, сірих гольфах та білій блузі без рукавів. Може, хтось із читачів не повірить, але я маю на увазі буквально щодня, проте люди, які зростали в маленьких містечках і селах у 50—60-х роках, мене зрозуміють. У Даремі мого дитинства життя було майже зовсім без прикрас. Я ходив до школи з дітьми, які місяцями мали кору бруду на шиї; з дітьми, чия шкіра гноїлася від ранок і висипів; з дітьми, чиї обличчя через необроблені опіки

нагадували висушене яблуко; з дітьми, яких відправляли до школи з камінцями у відерці для обіду і самим лиш повітрям у термоску. Це була не Аркадія, а скоріше Догпетч[97 - Dogpatch (собачий клаптик) – вигадане містечко, місце дії класичного сатиричного коміксу «Малий Ебнер» («Li'l Abner»), створеного художником Елом Кеппом (Al Capp).], тільки без гумору.

Доді та Біллу Франклінам нормально велося в даремській початковій школі, а от старша школа була в Лісбон-Фоллз, набагато більшому місті, що означало для таких дітей, як Доді та Білл, кпини й знущання. Ми з цікавістю і жахом спостерігали, як Біллова сорочка вицвітала та розлазилася, починаючи з короткого рукава. Замість відіраного гудзика він узяв скріпку. Дірку ззаду над згином коліна він заклеїв стрічкою, старанно зафарбованою чорним восковим олівцем під колір штанів. Додіна біла блуза без рукавів почала жовтіти від зношування, віку та поту. Тканина стиралася, і бретельки її ліфчика все більше просвічували. Інші дівчата з неї глузували, спочатку поза спиною, а потім і в лице. Глузування переросло в приниження. Хлопці були до цього не причетні – нам треба було розбиратися з Біллом (так, я допомагав – несильно, але був присутній). Мені здається, Доді діставалося більше. Дівчата не просто сміялися з неї – вони її ненавиділи. Доді уособлювала все, чого вони боялися.

Після різдвяних канікул на другому році вищої школи Доді прийшла на навчання ошатною. Замість старої чорної спідниці в неї була журавлинова, яка доходила до колін, а не до середини гомілок. Замість потріпаних гольфів були нейлонові панчохи, які їй личили, бо вона нарешті зголила розкішний килимок чорного волосся на ногах. Старезна блуза поступилася місцем м'якому вовняному светрові. Вона навіть хімію зробила. Доді просто перевтілилась і, судячи з виразу її обличчя, знала про це. Я без жодної тямки, заощадила вона на цей одяг, чи батьки подарували його їй на Різдво, а чи вона цілу вічність канючила і нарешті випросила. Не має значення, бо сам лише одяг нічого не міняв. Того дня дражнилися гірше, ніж будь-коли. Школярки не збиралися випускати її з ящика, в який посадовили, – її карали за спробу вирватись. У мене було кілька спільних з нею уроків, я мав змогу спостерігати занепад Доді на власні очі. Я бачив, як зблякла її усмішка, як світло в очах спершу потьмяніло, відтак згасло. До кінця дня вона стала такою, як була до різдвяних канікул: глинолицюю веснянкуватою примарою, що квапливо ходить коридорами, опустивши очі та притиснувши книжки до грудей.

Вона вдягла нові спідницю і светр на наступний день. І на наступний. І на наступний. Наприкінці навчального року вона все ще була в них, хоча тоді для

вовни було надто спекотно, й у неї весь час виступали намистинки поту на скронях і верхній губі. Домашню хімічну завивку їй більше не робили, а новий одяг став матовим, згорьованим. Проте кепкування зійшло на передріздвяний рівень, а приниження взагалі припинилося. Хтось намагався перелізти огорожу, і треба було цього не допустити, от і все. Щойно втечі запобігли й усіх в'язнів перелічили, життя змогло повернутися до норми.

І Сондра, і Доді були мертві на момент, коли я почав писати «Керрі». Сондра з'їхала з трейлера в Даремі з-під агонічного погляду вмираючого спасителя до квартири в Лісбон-Фоллз. Вона, певно, працювала десь поряд, імовірно, на якомусь заводі чи взуттєвій фабриці. Вона була епілептичкою і померла під час нападу. Жила сама, тож нікому було їй допомогти, коли вона впала з викрученою під неприродним кутом шиєю. Доді вийшла заміж за ведучого погоди, який заробив у Новій Англії яку-не-яку репутацію завдяки своїй протяжній даун-істівській[98 - Downeast (нижній схід) – частина східного прибережжя Мену, Нової Англії та Канади.] вимові. Після народження дитини – по-моєму, другої, – Доді пішла в погріб і випустила кулю собі в живіт. Це був вдалий постріл (чи невдалий, залежно від того, як на це дивитися): вона смертельно поранила себе у ворітну вену. У місті говорили, що це післяпологова депресія, як прикро. Особисто я ж підозрював, що це відгукнулося похмілля від шкільних років.

Я ніколи не любив Керрі, цю дівочу версію Еріка Гарріса та Ділана Клебольда[99 - Старшокласники, які 20 квітня 1999 року вчинили стрілянину в школі Колумбайн, вбили 13 людей, поранили 24, після чого застрелилися самі.], проте завдяки Сондрі та Доді я нарешті почав її трошки розуміти. Я жалів її, а також її однокласників, бо сам був колись одним із них.

30

Рукопис «Керрі» вирушив у «Doubleday», де я завів друга на ім'я Вільям Томпсон. Я зовсім про це забув і займався далі своїми справами: викладав у школі, виховував дітей, кохав дружину, пиячив по п'ятницях у другій половині дня та писав оповідання.

Того семестру в мене було вікно на п'ятому уроці, одразу після обіду. Зазвичай я проводив його в учительській за перевіркою контрольних, мріючи випростатися на дивані й подрімати: по обіді в мене енергії як в удава, який щойно проковтнув козу. Увімкнулася система зв'язку, Колін Сайтс питала, чи я там. Я відповів

ствердно, вона попросила мене зайти до неї в кабінет. Мені телефонують.
Дружина.

Шлях з учительської в нижньому крилі до головного управління видався довгим навіть попри те, що йшли уроки й у коридорах було практично порожньо. Я спішив, майже біг, сильно стукало серце. Щоб скористатися сусідським телефоном, Таббі мала одягти дітей у черевики та куртки, тож мені на думку спадало тільки дві причини, з яких вона могла на це піти: або хтось із дітей упав зі сходів і зламав ногу, або я продав «Керрі».

Моя дружина, задихаючись і не тямлячи себе з радості, зачитала мені телеграму. Її прислав Білл Томпсон (який пізніше відкриє міссісіпського писаку на ім'я Джон Грішем) після того, як спробував подзвонити й дізнався, що у Кінгів більше немає телефону. «ВІТАЮ, – йшлося в ній. – КЕРРІ ОФІЦІЙНО КНИЖКА ДАБЛДЕЙ. АВАНС 2500 ДОЛАРИВ ОК? ПОПЕРЕДУ МАЙБУТНЄ. З ЛЮБОВ'Ю, БІЛЛ».

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примітки

1

Дослівно – «Залишки на самому дні». (Тут і далі прим. перекл., якщо не зазначено інше.)

2

Тріо темношкірих співачок, яке виступає в жанрах ритм-енд-блюз та поп; пік популярності припав на 1960-ті роки.

3

Полковник Гарланд Девід Сандерс (Colonel Harland David Sanders) (1890–1980) – засновник і посол бренда мережі ресторанів швидкого харчування KFC, зображується у характерному образі «джентльмена з південних штатів»: у білому костюмі, з чорною тонкою краваткою, в окулярах та з сивими вусами й борідкою.

4

Тобто «пролетарів», чорноробів – алюзія на роман Дж. Орвелла «1984».

5

«The Elements of Style» (розширене видання у співавторстві вперше вийшло в 1959 році), автори – William Strunk Jr. (1869–1946), E. V. White (1899–1985).

6

«Ringling Brothers Circus» – американський цирк, заснований 1884 року п'ятьма з семи братів Рінглінгів. У 1919 році об'єднався з іншою цирковою компанією і перетворився на «Ringling Bros. and Barnum & Bailey Circus».

7

Women's Army Auxiliary Corps (WAAC) – рід військ Армії США, до якого входили тільки жінки; проіснував з 1942 по 1978 рік.

8

Тижнева газета про новини та культуру, znana подачею ґрунтовно висвітлених новин та культурно-мистецьких подій, фокусується переважно на мистецькій спільноті Нью-Йорка. Виходить із 1955 року.

9

Prouts Neck – півострів у містечку Скарборо на південному сході штату Мен.

10

Замість strep throat («стрептококове горло», тобто стрептококовий фарингіт) маленькому Стіву чулося stripe throat («смугасте горло»).

11

Колір традиційних американських карамельок.

12

Замість otologist («отолог») Стів помилково казав otiologist, що співзвучно з англійським словом otiose – такий, що не приносить користі.

13

Популярна американська приказка, яка в оригіналі звучить: «Fool me once, shame on you. Fool me twice, shame on me». Кінг додав третю частину: «Fool me three times, shame on both of us».

14

Tom Swift – головний герой п'яти пригодницько-науково-фантастичних книгосеріалів для підлітків, вигаданий 1910 року Едвардом Стрейтмеером (Edward Stratemeyer, 1862–1930).

15

«Combat Casey» – популярний у 1950-х роках комікс про пригоди мужнього американського солдата Генрі Кейсі на прізвище Комбат у Другій світовій та Корейській війнах.

16

Марка блокнотів для школярів.

17

Hopalong Cassidy – персонаж-ковбой, вигаданий 1904 року Клеренсом І. Малфордом; герой багатьох оповідань, романів та їхніх адаптацій. На початку 1950-х виходила дуже успішна радіовистава про його пригоди.

18

«Crazy Eights» – картярська гра, мета якої – першим скинути всі карти.

19

Chuck Yeager (нар. 1923 р.) – льотчик-випробувач, а згодом генерал Повітряних сил США. У 1947 році першим подолав швидкість звуку в горизонтальному польоті.

20

«Highway Patrol» (1955–1959) – пригодницький серіал-бойовик про дорожню поліцію та її суворого й відважного начальника Дена Метьюза; «One Step Beyond» (1959–1961) – серіал-антологія про паранормальне та невідоме; «Cheyenne» (1955–1963) – драматичний вестерн-серіал; «Sea Hunt» (1958–1961) – серіал-бойовик про пригоди відставного військового водолаза, аквалангіста Майка Нельсона; «Your Hit Parade» (1950–1959) – музична програма; «Annie Oakley» (1954–1957) – художній вестерн-серіал про справжню жінку-стрільця Енні Оуклі; Tommy Rettig (1941–1996) – малолітній актор, що зіграв головну роль друга і господаря колі Лессі в перших сезонах однойменного серіалу («Lassie») (1954–1973); Jock Mahoney (1919–1989) – виконавець головної ролі сміливого,

вправного та справедливого Вершника з пасовиськ в однойменному серіалі «The Range Rider» (1951–1953); Andy Devine (1905–1977) – актор, котрий часто грав помічників ковбоїв у серіалах, серед яких «Пригоди Дикого Білла Гікока» («The Adventures of Wild Bill Hickok», 1951–1958), запам'ятався глядачам своїм скигливим голосом.

21

Forrest J. Ackerman (1916–2008) – лос-анджелеський редактор, письменник-фантаст, літературний агент; засновник науково-фантастичного фандому і провідний знавець фільмів у жанрах наукової фантастики, жахів та фентезі; один з найбільших колекціонерів предметів, пов'язаних із фільмами та книгами у вищезгаданих жанрах. Як літературний агент представляв таких письменників, як Рей Бредбері, Айзек Азімов, Курт Сюдмак, А. Е. ван Вогт, Рон Л. Габбард. Разом із видавцем Джеймсом Ворреном (James Warren) заснував у 1958 році журнал «Відомі чудовиська Кінокраю» («Famous Monsters of Filmland») і був його редактором та головним автором матеріалів. У журналі були статті, фотографії та ілюстрації, присвячені фільмам жахів – від німого до сучасного кіно, – а також їх творцям і зіркам.

22

«Spacemen».

23

Двайт Девід «Айк» Ейзенгауер (1890–1969) – 34-й президент США (1953–1961).

24

Одна з марок купонів, які видаються покупцям у рамках програми лояльності. Кожен купон мав дуже низьку вартість у кілька тисячних долара, але, назбиравши достатню кількість, їх можна було обміняти на акційні товари виробників – партнерів компанії, яка випускала такі купони.

25

В оригіналі – troika.

26

Перекручене father (батько).

27

Соляні таблетки видаються як засіб підтримання водно-сольового балансу в організмі робітникам, які працюють у спекотних умовах.

28

Журнал для молодих і досвідчених письменників, містить корисну та цікаву галузеву інформацію.

29

Літературний місячник, у якому друкуються твори детективного жанру, зокрема відомих авторів; носить ім'я Альфреда Гічкока через його славу майстра саспенсу.

30

Тип музичного релізу, синонім – сингл, який у ті часи виходив на малоформатній платівці зі швидкістю відтворення 45 обертів за хвилину, що містила по одній пісні з кожного боку.

31

Algirdas Jonas «Algis» Budrys (1931–2008) – литовсько-американський письменник-фантаст, редактор і критик.

32

Повна назва журналу – «The Magazine of Fantasy & Science Fiction». Насправді Будріс працював у ньому критиком, а не редактором і писав рецензії.

33

«The Fugitive» – американський драматичний серіал про лікаря Річарда Кімбла (Dr. Richard Kimble), якого за неправдивим звинуваченням засудили за вбивство

власної дружини і який переховувався від поліції після втечі з поїзда дорогою до в'язниці. Українські глядачі, можливо, знайомі з однойменним фільмом 1993 року за мотивами цього серіалу, в якому головні ролі зіграли Гаррісон Форд і Томмі Лі Джонс.

34

Популярні серед любителів т. зв. «muscle car» («накачаних машин») важелі перемикання передач специфічної форми, виробництва фірми «Hurst Performance», яка спеціалізується на автозапчастинах для покращення характеристик та естетичного вигляду автомобілів.

35

Lewiston – друге за величиною місто округу Андроскоггін, до якого прилягають, серед інших містечок, Дарем, Лісбон та Лісбон-Фоллз.

36

«The Parent Trap» (1961) – екранізація німецької книги 1949 року «Das doppelte Lottchen» («Подвійна Лотті»). Сімейний фільм про двох дівчат-підлітків, які знайомляться в літньому таборі та виявляють, що вони близнючки (обох грає акторка Гейлі Міллз (Haley Mills)), після чого намагаються звести разом своїх батьків, які розлучилися зразу після народження дівчат. «The Blackboard Jungle» (1955) – екранізація однойменної книжки 1954 року Евана Хантера (Evan Hunter). Драма про нового вчителя школи для проблемних підлітків Річарда Дадье, який намагається налагодити стосунки з учнями та зацікавити їх навчанням, але він та його родина стають об'єктами погроз і насильства. Це призводить до конфронтації між Дадье і спричинником злочинної діяльності Арті Вестом, якого зіграв Вік Морроу (Vic Morrow).

37

Debbie Reynolds (1932–2016) – американська акторка, співачка та активістка, зіграла Теммі – юну мрійливу героїню романтичної комедії «Теммі та холостяк» («Tammy and the Bachelor») (1957); Sandra Dee (1942–2005) – американська акторка, зіграла Франсес Лоренс на прізвисько Гіджет – юну серфінгістку в однойменній «пляжній» комедії («Gidget») (1959).

38

Yvette Vickers (1928–2010) – американська акторка, пінап-модель і співачка, зіграла головну героїню Ліз Вокер у малобюджетній фантастиці жахів «Напад гігантських п'явок» («Attack of the Giant Leeches», 1959); Luana Anders (1938–1996) – американська акторка, зіграла головну героїню Луіз у ще малобюджетнішому трилері жахів «Божевілля 13» («Dementia 13», 1963).

39

Трейлерний парк (trailer park) – ділянка для постійного чи майже постійного розташування будинків на колесах (mobile home) і житлових трейлерів. В американській культурі стереотипно асоціюється з місцем проживання населення з низьким рівнем доходів, часто за межею бідності, а також із низьким соціальним статусом, рівнем культури побуту та поганим смаком.

40

«I Married a Monster from Outer Space» (1958) – американський науково-фантастичний фільм.

41

Roger Corman (нар. 1926 р.) – американський продюсер і режисер незалежних фільмів, вважається «Королем фільмів категорії В», творець численних малобюджетних фільмів, серед яких цикл із восьми «екранізацій» творів Едгара По, створений у 1959–1964 роках. Був наставником для багатьох майбутніх великих режисерів, серед яких Френсіс Форд Коппола, Мартін Скорсезе, Рон Говард, Джеймс Камерон і багато інших.

42

Американське видавництво, яке проіснувало з кінця 1950-х до початку 1960-х років та спеціалізувалося на бульварному читиві.

43

«Jack the Ripper» (1959) – британський малобюджетний фільм, в основу сюжету якого лягла теорія, що Джек-різник був мстивим лікарем. Фільм був дуже успішним в американському кінопрокаті; «Gorgo» (1961) – британський фільм-катастрофа про морське чудовисько Горго і його матір, знятий як данина фільмам про Годзіллу; «Konga» (1961) – британська наукова фантастика жахів про шимпанзе, що перетворюється на велетенське горилоподібне чудовисько.

44

Дуже важлива книга.

45

«Лев сьогодні спить» – популярна пісня з дуже впізнаваною мелодією, яку написав і вперше виконав південноафриканський композитор і співак Соломон Лінда. Найпопулярнішою є суттєво видозмінена версія, записана американським гуртом «The Tokens» у 1961 році. Використовувалася багато разів у кіно й на телебаченні, серед іншого у фільмах «Ейс Вентура – 2», «Король Лев», серіалі «Друзі».

46

Irving Shulman (1913–1995) – американський письменник і сценарист. «The Amboy Dukes» (1947) – його перший опублікований роман про життя бруклінських малолітніх злочинців під час Другої світової війни; у 1949 році вийшла його екранізація «Місто за рікою» («City Across the River»).

47

Спортсменки, які займаються чирлідінгом (від англ. cheerleading) – це вид спорту, мета якого полягає в підтримці та мотивації спортивної команди під час виступу за допомогою ритмічного скандування і складних танцювально-гімнастичних постановок.

48

В оригіналі – «The Village Vomit», обігрується назва справжньої газети «The Village Voice».

49

«All the News That's Fit to Print» – гасло газети «The New York Times».

50

Популярний американський гумористичний журнал, виходить із 1952 року. Вплинув на розвиток американських сатири та гумору. На обкладинках журналу майже завжди присутній його маскот – Альфред Е. Ньюман (Alfred E. Neuman), вигаданий капловухий хлопець зі щербатою усмішкою. Його фірмова фраза – «What, me worry?» («Щоб я та й переживав!»).

51

Гра слів Raupatch (прізвище Рейпетч) і Rat pack (згряя щурів).

52

«Peter Gunn» (1958–1961) – телесеріал про вродливого та стильного приватного детектива Пітера Ганна, роль якого виконував Крейг Стівенс (Craig Stevens).

53

Гра слів: Кінг дописав слово Raw перед прізвищем Diehl: Raw Diehl, що звучить як raw deal (несправедливість, нечесність, кривда).

54

H. L. Mencken (1880–1956) – американський журналіст, сатирик, культурний критик і дослідник американського варіанта англійської мови.

55

Valedictorian – найуспішніший учень або студент, який виголошує прощальну промову в кінці церемонії вручення атестатів або дипломів; salutatorian – другий за рівнем успішності учень або студент, який виголошує привітальну промову на початку церемонії вручення. Обидва ці титули вважаються дуже престижними у США.

56

Через співзвучність прізвища Маргітан (Margitan) і слова «опариш» (maggot).

57

Біла більярдна куля для удару кием.

58

The National Honor Society – загальнонаціональна американська організація з філіями в старших школах, чия мета – будити охоту до науки, стимулювати бажання служити, заохочувати лідерство, формувати в учнів характер.

59

Norman Fitzroy Maclean (1902–1990) – американський письменник і дослідник. Його напівбіографічна повість «Там тече ріка» («A River Runs Through It», 1976) була рекомендована на Пулітцерівську премію, а однойменна екранізація 1992 року номінована на премію «Оскар» у трьох категоріях.

60

John Thomas Gould (1908–2003) – гуморист, есеїст і колумніст із Лісбон-Фоллз; John A. Gould – автор роману «The Greenleaf Fires» (1978).

61

З пошаною (латина) – найнижча з трьох відзнака за успішність, вищу від середньої; інші дві відзнаки – magna cum laude – з великою пошаною та summa cum laude – з найбільшою пошаною.

62

Місцева телефонна лінія, якою користуються кілька абонентів. Такі лінії позбавляли розмови приватності, ставали засобом пліткування й розваг, а також давали спосіб швидко повідомити цілі райони про надзвичайну ситуацію; багато

років були культурним атрибутом сільської місцевості.

63

Ліндон Б. Джонсон (1908–1973) – 36-й президент США (1963–1969), за правління та згідно із вказівками якого почалося повномасштабне втручання США в збройний конфлікт між Північним і Південним В'єтнамом, яке призвело до початку В'єтнамської війни.

64

«War on Poverty» – неофіційна назва законодавчих ініціатив Джонсона, спрямованих на подолання бідності, розширення можливостей для освіти, збільшення соціальних гарантій для бідних та безробітних, фінансову й медичну допомогу старшим людям.

65

«Soap Box Derby» – молодіжна гоночна програма, заснована у США 1934 року. Учасники змагаються в перегонах на «мільних ящиках» – безмоторних автомобілях, які початково виготовлялися в домашніх умовах, зокрема з ящиків з-під мила. Пік популярності змагань припав на 1950—1960-ті роки.

66

День незалежності США.

67

Американський чоловічий журнал, який почав виходити у 1952 році. За оригінальним задумом видавців, у кожному номері друкувалися оповідання та уривки рекомендованих авторів. У 1950—1960-ті роки в журналі публікувалося багато видатних письменників. Поступово «Cavalier» перетворився на журнал у форматі «Playboy».

68

Federal Work-Study Program – фінансована федеральним урядом США програма, яка допомагає студентам заробляти кошти на власну вищу освіту через влаштування на роботу на неповний день.

69

Річард Мілгауз Ніксон (1913–1994) – 37-й президент США (1969–1974).

70

«Meet the new boss / Same as the old boss» – рядки з пісні «Won't Get Fooled Again», у якій критикується революція та влада.

71

Eugene Joseph «Gene» McCarthy (1916–2005) – американський політик, поет і конгресмен. Активно виступав проти війни у В'єтнамі; кілька разів балотувався в президенти.

72

Mutton chops (баранячі реберця) – популярні на початку 1970-х довгі бакенбарди: вузькі біля скронь і широкі на нижній щелепі.

73

Bob «The Bear» Hite (1943–1981) – вокаліст американського блюз-рок-гурту «Canned Heat».

74

Cass «Мама Cass» Elliot (1941–1974) – американська співачка, учасниця гурту «The Mamas & the Papas».

75

Dean's list – категорія студентів у коледжі або університеті з найвищим середнім балом за семестр або рік. Студентів, які пробули в списку понад семестр, нагороджують під час випускної церемонії.

76

Фідель Кастро помер 25 листопада 2016 року, а подружжя Кінгів досі разом.

77

«Gabba Gabba Hey» – вигук із пісні «Pinhead», який традиційно асоціюється з «Ramones».

78

Мистецтво поезії (лат.).

79

«First there is a mountain / Then there is no mountain / Then there is» – рядки пісні Донована Лейтча (Donovan Leitch) «There Is a Mountain».

80

«A Raisin in the Sun» (1959) – п'єса американської жінки-драматурга Лоррейн Гансберрі (Lorraine Hansberry).

81

Memorial Day – державне свято США, яке відзначають в останній понеділок травня. У цей день вшановується пам'ять усіх американців, які загинули під час військової служби.

82

«The Corpse Grinders» (1971) – американський фільм жахів про несумлінних виробників котячої їжі, які пускають на консерви людські трупи, внаслідок чого коти, яким людське м'ясо припало до смаку, починають нападати на місцевих мешканців.

83

На зміну цій системі прийшла передача звукової доріжки фільму по радіо, для прослуховування якої водієві потрібно було лише налаштувати приймач на необхідну частоту.

84

«Cracker Jack» – американський бренд ласощів, фірмова особливість якого полягає в тому, що, крім попкорну й арахісу, виробники кладуть в упаковку дрібні призи.

85

«Schlitz» – американська марка пива.

86

Американська глобальна компанія з виробництва донатів і мережа кав'ярень.

87

Авраам «Ейб» Лінкольн (1809–1865) – 16-й президент США (1861–1865), одна з найшанованіших постатей в американській історії. Мав репутацію чоловіка, який усього досяг власними силами; дуже багато читав, завдяки чому здобув самоосвіту; змінив велику кількість місць роботи.

88

Звернення в Окружний департамент соціальної допомоги (County Welfare Department) по грошову допомогу для малозабезпечених. При цьому республіканці вважають, що наданням такої допомоги має займатися не держава, а приватні благодійні установи; роль держави – створити всі умови, щоб у людей була змога власними силами подолати фінансові негаразди.

89

«Carrie» (1974), українською книга не видавалася.

90

Doublewide trailer – різновид переносного бюджетного житла; складається з двох секцій, які доставляються на місце окремо і збираються в один будинок.

91

Бунт, крах та покута.

92

«Life» – американський журнал з акцентом на фотожурналістиці.

93

«Rage» (1977), «The Long Walk» (1979), «The Running Man» (1982) – усі три романи вийшли під псевдонімом Річард Бахман; українською книги не видавалися.

94

Little Orphan Annie – головна героїня однойменного серіалу коміксів із характерною шапкою рудого кучерявого волосся.

95

Doodoo – дитяче слівце, аналогічне слову «кака» в українській мові.

96

Jack Benny (1894–1974) – американський комік, радіо- та кіноактор. Старомодний розвалений автомобіль марки «Максвелл» («The Maxwell»), на якому начебто їздив Бенні, був темою його постійних жартів.

97

Dogpatch (собачий клаптик) – вигадане містечко, місце дії класичного сатиричного коміксу «Малий Ебнер» («Li'l Abner»), створеного художником Елом Кеппом (Al Capp).

98

Downeast (нижній схід) – частина східного прибережжя Мену, Нової Англії та Канади.

99

Старшокласники, які 20 квітня 1999 року вчинили стрілянину в школі Колумбайн, вбили 13 людей, поранили 24, після чого застрелилися самі.

Купити: https://telnovel.me/k-ng_st-ven/pro-pis-menstvo-memuari-pro-remeslo

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)